

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Vahalíková

Operace OSN na udržení míru v současném mezinárodním právu.
Právní úprava, úspěšnost. Případová studie.

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma “Operace OSN na udržení míru v současném mezinárodním právu. Právní úprava, úspěšnost. Případová studie.” vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne 25. června 2017.

Jana Vahalíková

OBSAH

Úvod	5
1. Operace OSN na udržení míru	9
1.1 Vývoj operací OSN na udržení míru.....	10
1.2 Pojem a definice mírových operací.....	11
1.3 Právní zakotvení peacekeeping operací.....	13
1.4 Operace na udržení míru podle kapitoly VI Charty OSN	15
1.5 Operace na udržení míru dle kapitoly VII	17
1.6 Principy Mírových operací OSN	20
1.6.1 Princip neustrannosti	21
1.6.2 Princip souhlasu stran konfliktu s rozmístěním mírových jednotek	21
1.6.3 Princip zákazu použití síly s výjimkou sebeobraný	24
1.7 Typologie mírových operací	24
1.7.1 Klasifikace operací na udržení míru na generace	25
1.7.2 Typologie mírových operací dle Kim Holmes.....	28
2. Úspěšnost operací na udržení míru	29
2.1 Podpora Rady bezpečnosti	31
2.2 Jasnost a realizovatelnost mandátu	32
3. Případová studie- Východní Timor.....	34
3.1. UNAMET- United Nations Assistance Mission to East Timor.....	42
3.1.1. Jasnost mandátu operace UNAMET	45
3.1.2. Realizovatelnost mandátu UNAMET	46
3.1.2. Vyhodnocení- byla operace UNAMET úspěšná v naplnění svého mandátu.....	50
4. Závěr	54

Seznam použitých zkratk

APODETI – Timorské lidové demokratické sdružení

ASDT – Timorská sociálnědemokratická asociace

BAKIN – Indonéská výzvědná služba

CNRM – Národní rada Mauberského hnutí odporu

CNRT – Národní rada timorského odporu

DPKO – Oddělení pro mírové operace

ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států

FRETILIN – Revoluční fronta za nezávislý Východní Timor

INTERFET – International Force in East Timor

MFA – Multinational force observation

MOU – Memorandum of understanding (memorandum o porozumění)

MONUSCO – Stabilizační mise OSN v Demokratické republice Kongo

NATO – Severoatlantická aliance

ONUMOZ – Operace OSN v Mozabiku

RB – Rada bezpečnosti

SARET – Special Autonomous Region of East Timor

SOFA – Status of Forces Agreements

SG – Generální tajemník

UDT – Timorská demokratická unie

UN – United Nations

UNAMET – Mise OSN ve Východním Timoru

UNEF – United Nations Emergency Force

UNMISSET – Mise OSN pro podporu Východního Timoru

UNMIT – Civilní mise ve Východním Timoru

UNPROFOR – Ochranná síla OSN

UNSC – United Nations Security Council

UNTAET – Přejídná správa Spojených národů pro Východní Timor

UNTAES – Přejídná správa OSN ve Východní Slavonii, Baranje a Západního Sirmiumu

Úvod

Selhání Společnosti národů, situace, která nastala po druhé světové válce a obava ze vzniku dalšího světového konfliktu, dala podnět ke vzniku nového systému mezinárodní politiky, jehož úkolem by bylo udržet rovnováhu a bezpečnost v rámci mezinárodního společenství a v případě nutnosti také řešit hrozící i již vzniklé konflikty.

Tyto důvody vedly státy k vytvoření Organizace spojených národů jakožto mezinárodní organizace, jejíž záměrem bylo spojit dohromady všechny země a přejít ze systému individuální bezpečnosti, kdy každý stát si hájil své zájmy svými silami, na systém kolektivní bezpečnosti, kdy státy zastřešené jednou organizací budou hájit shodné zájmy a respektovat stejné principy a hodnoty.

Kolektivní bezpečnost lze definovat jako „*system, regionální či globální, v němž každý stát přijímá zásadu, že bezpečnost jednoho z nich je záležitostí všech a souhlasí s účastí na kolektivních reakcích na ohrožení míru*“.¹

Marina Mikhailovna Lebeděva ve své monografii "Světová politika" týkající se současných konfliktů uvádí, že největší příčinou nestability ve světě a hrozbou mezinárodního míru a bezpečnosti již nejsou střety regulérních armád, jak tomu bylo kdysi. Nynější konflikty mají tendenci k aglomeraci, zapojení vyššího počtu účastníků, ať již se bavíme o státech, mezinárodních i regionálních organizacích či jednotlivcích² a často nebývají teritoriálně ohraničené. Toto vše vytváří vážnou hrozbu nejen pro účastníky konfliktu, ale také pro celé společenství. Tato hrozba se značně zvyšuje, pokud vezmeme v úvahu, že v případě i malého místního konfliktu, může snadno dojít k největší ekologické katastrofě. Válka v Zálivu v roce 1991 jasně ukázala jaké nebezpečí pro životní prostředí můžou konflikty způsobit a jaké následky může mít spalování ropných vrtů.³

Je proto důležité, aby byla pozornost věnována mezinárodním i vnitrostátní konfliktům a nebo situacím, které zatím „konfliktem“ nelze nazvat. Z počátku bývají ve svém raném stádiu poměrně snadno řešitelné, avšak při nedostatku pozornosti mohou snadno eskalovat v konflikt mezinárodního významu.

---

¹ Vaughan Lowe. a kol. *The United Nations Security Council and War*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 13.

² Pokud hovoříme o jednotlivcích, či o příslušnících ozbrojených povstaleckých nebo v poslední době teroristických skupin, dalším důležitým faktorem, který významně sťažuje boj za udržení celosvětového míru, je, že tito bývají často vmíseni mezi civilní obyvatelstvo a nelze je proto na rozdíl od armády jednoznačně identifikovat. Tato situace je pak příčinou nárůstu počtu obětí z řad civilního obyvatelstva.

³ LEBEDEVA, Marina, Michailovna. *Světová politika*. Moskva: Aspekt Press. 2007, 365 s.

Pozornost je třeba věnovat jak probíhajícím konfliktům, tak konfliktům již ukončeným, neboť zde vzniká potřeba situaci v dané oblasti monitorovat a stabilizovat do budoucna.

Jedná se především o dohled nad dodržováním klidu zbraní, pomoci při vyjednávání a naplňování mírových dohod, udržování stability a bezpečnosti při volbách do místních orgánů, případně při ustanovení nových vlád.

Funkci dohledu vykonávají mezinárodní organizace, především Organizace spojených národů, která hraje primární roli při urovnávání mezinárodních krizí a konfliktů a která podle svého zakladatelského dokumentu – Charty OSN⁴ nese primární odpovědnost za udržení světového míru a bezpečnosti.⁵

Jedním z nástrojů, které má OSN k dispozici pro naplňování svého účelu, je jak bude dále potvrzeno, tzv. „peacekeeping“ jehož českým ekvivalentem je pojem „operace na udržení míru“.

Operace OSN na udržení míru se staly bezesporu nejvíce používanou aktivitou OSN k řešení konfliktních situací, od prevence po následné udržení míru a stability v oblastech zasažených konfliktem.⁶

Stejně jako se změnila operace OSN na udržení míru, se změnilo také chápání samotné úlohy OSN.

Na OSN bylo původně nahlíženo, jako na mezinárodní organizaci, která si dala za cíl spojit všechny země světa a přejít ze systému individuální bezpečnosti na systém bezpečnosti kolektivní⁷. Tento právně pozitivistický pohled na úlohu OSN, který převládal do konce studené války, byl nahrazen pohledem přirozenoprávním. Na OSN začalo být nahlíženo ne jako na organizaci, která chrání státy proti státům, ale která především nestranně chrání samotné jednotlivce, a to i proti vlastnímu státu.⁸

---

⁴ Charta je ustavující dokument OSN, který stanovuje práva a povinnosti členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN.

⁵ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora ze dne 26. června 1945, vyhlášena pod č.30/1947 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 127/1965 Sb. a č. 36/1999 Sb.

Je potřeba poznamenat, že OSN zdaleka není jedinou organizací podílející se na udržení celosvětového míru právě operacemi na udržení míru. Mezi další takové patří například mírové operace pod mezinárodní organizací NATO nebo mírové mise vyslané regionálními organizacemi, které organizují vlastní mise.

⁷ VAUGHAN L. a kol. *The United Nations Security Council and War*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 13.

⁸ PAVKA, Marek. *Rapsodie v modrém: Role Organizace spojených národů při udržování míru. Mezinárodní politika*, 2005, roč. 29, č. 9, s. 10.

Předmětem mé předkládané diplomové práce je téma „Operace na udržení míru OSN v současném mezinárodním právu. Právní zakotvení, úspěšnost. Případová studie.“ Jak už z názvu vyplývá, stěžejní pro mojí práci bude určení kritéria „úspěšnosti“ operace, jelikož na něj lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Pro svou práci jsem zvolila hodnocení úspěšnosti dle dvojice autorů Paula Diehla a Daniela Druckmana, kteří úspěšnost operace hodnotí podle toho, zda byl či nebyl naplněn její mandát.

Diplomová práce je rozčleněna do tří kapitol a závěru.

V první kapitole věnuji pozornost mírovým operacím, a to jejich terminologii, právnímu zakotvení včetně otázky legality operací, typologii, základním principům a pravidlům operací OSN na udržení míru. V této kapitole se zabývám jak operacemi zřizovanými podle kapitoly VI. Charty OSN – pokojné řešení sporů, tak podle kapitoly VII. Charty OSN – Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných.

Ve druhé kapitole se podrobněji zabývám pojmem „úspěšnosti“ operace. Ukazují různorodost náhledů na tento pojem, uvádím faktory úspěšnosti, které dle mnohých autorů lze považovat za stěžejní a dále se zaměřuji na dva z nich – podporu Rady bezpečnosti a především na od ní odvislou otázku jasnosti a realizovatelnosti mandátu stanoveného Radou bezpečnosti.

Třetí kapitola obsahuje případovou studii – Východnímu Timoru. Nejprve nastíním tamní situaci a vývoj v dané oblasti a následně podrobněji zanalyzuji operaci UNAMET a paralelně probíhající INTERFET, a to i přesto, že se nejednalo o operaci na udržení míru, avšak s UNAMET neoddělitelně souvisí, jelikož probíhaly paralelně. Zaměřuji se na aspekt jejího mandátu, podporu, kterou měla v Radě bezpečnosti a na její celkovou úspěšnost. Z důvodu omezení rozsahu diplomové práce jsem se nemohla zabývat, jak jsem původně zamýšlela, všemi na sebe navazujícími operacemi (UNAMET, INTERFET, UNTAET, UNMISSET, UNMIT) probíhajícími na Východním Timoru. Operaci UNAMET jsem si vybrala pro specifika spočívající zejména v jejím mandátu. Dochází zde k rozporu mnou stanovených faktorů- jasnosti a realizovatelnosti mandátu. Kdy mandát byl dán jasně, ale jeho realizovatelnost byla poněkud komplikovaná. Všechny rezoluce, kterými se na Východním Timoru operace zřizovaly, byly schváleny Radou bezpečnosti jednohlasně, což byla ne příliš hojně vyskytovaná situace.

V závěru své práce bych chtěla odpovědět na otázku, zda podpora Rady bezpečnosti a vhodně stanovený mandát může opravdu ovlivnit úspěšnost operace a zda operace, které probíhaly ve Východním Timoru byly v souhrnu úspěšné.

Nejdůležitějším podkladem pro poznání a následnou analýzu operací jsou především prameny OSN. Zejména Charta OSN, Dohoda uzavřená mezi Portugalskem a Indonésií, rezoluce Rady bezpečnosti, zprávy Generálního tajemníka, kterými se vyjadřoval k průběhu operací a také dopisy zasílané Radě bezpečnosti. Dalšími důležitými zdroji jsou pro mě především zahraniční publikace týkající se tématu, které mi poskytnou spíše teoretické znalosti v oblasti operací OSN na udržení míru.

1. Operace OSN na udržení míru

Hlavním úkolem Organizace Spojených národů dle jejího zakladatelského dokumentu Charty OSN je udržení světového míru a bezpečnosti. Tento úkol je v první řadě svěřen Radě bezpečnosti.

Operace OSN na udržení míru se staly bezesporu nejvíce používaným prostředkem pro předcházení konfliktním situacím až po jejich řešení.⁹

Již v úvodu zmíněný „peacekeeping“ se stal všeobecně známým a používaným termínem, který ale nepodává informaci o tom, jaký typ operace probíhá. Tento pojem je laickou veřejností spojován s obrazem války či ozbrojeného konfliktu a vojákem s modrou přilbou na hlavě. Právě „modré barety“ jak je také jinak označován personál na operaci se podílející se staly symbolem pro tento z hlediska mezinárodního práva výjimečný úkaz.

Výjimečnost peacekeepingu spočívá v tom, že i přesto, že operace na udržení míru jsou bezesporu nejdůležitější a nejviditelnější aktivitou OSN, neexistuje o nich v zakladatelském dokumentu OSN, tedy v Chartě OSN, jediná zmínka. Z důvodu nedostatku právního zakotvení bychom, lze uvažovat o tom, zda tento prostředek můžeme vůbec považovat za prostředek legální.

K problematice absence právního zakotvení Mírových operací OSN v Chartě OSN se v 70. letech minulého století vyjadřoval Mezinárodní soudní dvůr, který v závěru potvrdil legálnost těchto operací a uznal je jako jeden z možných nástrojů, které Charta OSN dává OSN k dispozici pro udržení světového míru.¹⁰

Operace na udržení míru poprvé zmínil tehdejší generální tajemník Dag Hammarskjöld, který je označil za operace zřizovanou na základě „kapitoly šest a půl“ stojící někde mezi tradičním mírovým řešením sporu (kapitola VI) a více donucujícími operacemi na základě kapitoly VII.

Důvodem proč generální tajemník použil toto označení nejspíše je, že mírové operace je těžké zařadit čistě jen do kapitoly VI, nebo čistě jen do kapitoly VII. Charty OSN, nejčastěji totiž obsahují prvky obou kapitol. Operace na udržení míru jsou zřizovány Radou bezpečnosti, která na základě jí svěřené pravomoci, vyplývající z čl. 24

---

⁹HOWARD, Lisa Morjé. *UN Peacekeeping in Civil Wars*. Cambridge: Cambridge University Press. 2008, 402 s.

¹⁰ Certain Expenses Case of the United Nations, ICJ Advisory opinion 20. červenec 1962, (Article 17, paragraph 2, of the Charter), s. 149.

Charty OSN nese odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. V minulosti se však vyskytly případy, kdy namísto zřízení operace rezolucí Rady bezpečnosti, byly operace zřízeny na základě doporučení Valného Shromáždění¹¹. Důvodem tomu byla především tehdejší politická situace. Rada bezpečnosti, a především její stálí členové, jejichž souhlasu je ke zřízení operace potřeba, nebyla schopna a ochotna se dohodnout a operace schválit.

V případě, že tato situace nastala a došlo ke zřízení operace doporučením Valného shromáždění, mohlo se jednat vždy a pouze o zřízení operace na udržení míru podle kapitoly VI, zřizovat operaci dle kapitoly VII náleží výlučně pouze Radě bezpečnosti.

1.1 Vývoj operací OSN na udržení míru

Operace na udržení míru zřizované OSN prošly od svého vzniku v roce 1956¹² velkým vývojem, a to jak kvantitativním, tak kvalitativním. Mírové mise se staly nejviditelnějším a nejvíce diskutovaným projevem aktivity OSN na poli mezinárodní bezpečnosti.

Významným mezníkem pro vývoj Operací OSN na udržení míru se stala bezpochyby studená válka. Hlavní roli v té době hrály především dvě světové velmoci: USA a Sovětský svaz¹³. Jelikož podmínkou zřízení mírové operace je, aby nebyl návrh na přijetí rezoluce vetován, obě tyto velmoci tak mohly významně ovlivňovat efektivní působení OSN.

V době studené války, kdy můžeme hovořit o tzv. Soupeření mezi západem a východem¹⁴, si každá ze zmíněných velmocí jasně hájila a prosazovala své zájmy. Neochota států dohodnout se na jednotné mezinárodní politice měla za následek eliminaci zřizování nových operací. Zablokovaná Rada bezpečnosti nedala vzniknout operacím, které se měly uskutečnit na územích, na kterých byla zainteresovaná jedna ze dvou supervelmocí. Pokud již k nějaké operaci došlo a byla Radou bezpečnosti zřízena, její úloha byla soustředěna více na pouhé pozorování, než na jakékoli řešení konfliktu.

---

¹¹ Pohotovostní jednotky OSN (UNEF I) založené 7. listopadu 1956 za účelem zabezpečení a dohledu nad ukončením Suezské krize.

¹² Pojem „peacekeeping“ byl prvně použit právě v souvislosti s operací United Nations Emergency Force (UNEF I) z roku 1956.

¹³ Obě tyto země, které patří ke stálým členům Rady bezpečnosti OSN a jsou tak způsobilé svým právem veta zablokovat hlasování v Radě bezpečnosti.

¹⁴ DRULÁK, Petr, KRATOCHVÍL Petr. *50 let českého výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2007. 403 s.

Tato situace se změnila po skončení studené války, kdy počet vytvořených mírových operací výrazným způsobem vzrostl a mírové jednotky byly vysílány i do konfliktů, v nichž jejich nasazení bylo v dřívějších letech nemyslitelné.

Tento stav byl odrazem zásadní změny v mezinárodní politice mezi mocnostmi, kdy docházelo ke zmírnění ideologických střetů mezi nimi. Tato změna se nejvíce projevila poklesem uplatňování práva veta v Radě bezpečnosti stálými členy Rady bezpečnosti OSN – především SSSR, USA a také ochotou všech států spolupracovat.

1.2 Pojem a definice mírových operací

Ruku v ruce s vývojem mírových operací došlo k vytvoření jejich jedinečné nomenklatury. Nicméně stále nevznikla a v závěru zřejmě ani nemůže vzniknout jednotná a pevná definice, která by pojem „Peacekeeping“ dokázala přesně vystihnout. Samotný termín „peacekeeping“ měl v různém období jiné významy.

L. Fabian „peacekeeping“ v roce 1970 definoval jednoduše jako: „politicky nestrannou politicko-vojenskou kontrolu lokálního konfliktu prováděnou OSN, nedonucujícími prostředky“.¹⁵

V roce 1990 také samotná OSN definovala peacekeeping jako: „Operace pod záštitou OSN, k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti v rizikových oblastech. Zahrnující vojenský personál, který však nedisponuje donucovací pravomocí. Tyto operace jsou dobrovolné a jsou založeny na dohodě a spolupráci. I přesto, že se na operacích účastní vojenský personál, ten svého cíle na rozdíl od donucovacích akcí, nedosahuje použitím síly.“¹⁶ Udržování míru podle OSN je založeno na principu, že přítomnost nestranných pozorovatelů v terénu může zmírnit napětí mezi nepřátelskými stranami a vytvořit prostor pro politická jednání.

Definici peacekeepingu stanovil v Agendě pro mír i Boutros Boutros Ghali „(...) rozmístění pracovníků OSN přímo v poli se souhlasem dotčených stran, běžně zahrnující vojenský a/nebo policejní personál a často i civilisty. Peacekeeping je technika, která rozšiřuje možnosti jak pro prevenci konfliktů, tak pro vytváření míru.“¹⁷

---

¹⁵ FABIAN, Larry. *Soldiers Without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping*. Washington: Brooking Institution, 1970. s. 16.

¹⁶ United Nation *The Blue Helmets: A Review of United Nations Peacekeeping* (2nd ed, 1990) at 4.

¹⁷ “Peace-keeping is the deployment of a United Nations presence in the field, hitherto with the consent of all the parties concerned, normally involving United Nations military and/or police personnel and frequently civilians as well. Peacekeeping is a technique that expands the possibilities for both the prevention of conflict and the making of peace.” In *Agenda pro mír*, čl. 20.

Zajímavá je také definice, kterou v roce 1994 přijal australský Společný stálý Výbor pro zahraniční věci, obranu a obchod¹⁸ (právě Austrálie se po celou dobu aktivně zapojovala do dění na Východním Timoru, a to od konzultačních procesů předcházejících schválení rezoluce až po vedení operace INTERFET). Podle Výboru peacekeeping:

„Zahrnuje nasazení vojenského, policejního a často civilního personálů, aby pomohli při realizaci dohod uzavřených mezi vládami nebo stranami, které byly zapojeny do konfliktu. Peacekeeping předpokládá dobrovolnou spolupráci, a proto metody jsou ve své podstatě mírumilovné. Použití vojenské síly, s výjimkou sebeobranu, je s konceptem neslučitelné. Ačkoli ani v samotné Chartě OSN nebyly popsány ani vymezeny, mírové operace byly jak v letech předcházející války, tak i následně, nejpočetnějšími a nejviditelnějšími projevy kolektivní bezpečnosti OSN. "Tradiční" mírové operace zahrnují ne více než neozbrojené nebo lehce ozbrojené vojenské kontingenty zapojené do monitorování, dohledu a ověřování příměří, stažení, nárazníkové zóny a souvisejících dohod. "Rozšířený" peacekeeping zahrnuje činnosti tradičního peacekeepingu navíc s činnostmi jako je volební monitorování nebo organizace, ochrana lidských práv a pomoc při výkonu civilní správy během přechodu na nezávislost nebo demokracii.“¹⁹

Jedná se již o definici, která rozděluje mírové operace na jednotlivé typy operací podle funkce. Identifikuje "tradiční" mírové, "pozorovatelské" mise, humanitární operace a „peacebuilding“ operace. Je zde zřejmé, že má jít o definici, která má zahrnout širokou paletu mírových operací prováděných pod záštitou OSN.

Více do hloubky šel v roce 1993 se svou definicí Britský diplomat, který byl 11 let zástupcem generálního tajemníka OSN, Sir Marack Gouling, který definuje "peacekeeping" následovně: „...Pozemní operace, zřizované OSN, se souhlasem stran konfliktu, za účelem pomoci kontrolovat a řešit konflikt mezi nimi, pod vedením a kontrolou OSN a s finanční podporou poskytovanou členskými státy, s vojenským,

---

BOUTROS-GHALI, Boutros. An Agenda for Peace. 1992. [cit. dne 5.7.2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>>.

¹⁸ Joint Standing Committee on Foreign Affairs, Defence and Trade. Australia's Participation in Peacekeeping. 1994.

¹⁹ tamtéž

civilním personálem a materiálem poskytnutým dobrovolně těmito státy, jednající nestranně mezi stranami konfliktu a používající sílu pouze v krajních případech.”²⁰

Tato definice teoreticky vyhovovala mírovým operacím tehdejší doby. Stejně jako předchozí zmiňuje nutnost souhlasu státu, na kterém se konflikt odehrává a v případě vnitrostátního konfliktu také souhlas hlavních aktérů konfliktu. Od předchozích definic se liší tím, že do ní byla zahrnuta podmínka jednotného vedení operace právě Organizací Spojených národů a také otázka financování operací. Od 90. let se však setkáváme s operacemi, které ač byly na půdě OSN schváleny, jejich výkon byl svěřen regionálním organizacím.

Novější definici, která nám reflektuje různorodost multidimenzionální operace na udržení míru vznikající po studené válce, nám poskytuje dvojice autorů Sorenson a Wood. Operace na udržení míru podle nich zahrnují také operace na vytváření míru (peacemaking operations), budování míru (peacebuilding operations) a vynucování míru (peace enforcement operations).²¹

Ačkoli by mohly být přijaty komplexnější definice mírových operací, měli bychom si uvědomit, že peacekeeping je širokým systémem různorodých aktivit, jelikož musí reagovat na nejcitlivější diplomatické a politické situace. Je lepší tedy závěrem uznat, že peacekeeping je obecným pojmem, který nelze jednotně definovat a který pro každý případ vyžaduje druhou úroveň šetření.

1.3 Právní zakotvení peacekeeping operací

Sir Brian Urquhart, jež byl členem britské diplomatické skupiny, a který se podílel v roce 1945 na založení Organizace spojených národů, se o mírových operacích vyjádřil následovně:

„Mírové operace OSN jsou výraznou novinkou na poli OSN. V Chartě OSN o nich není zmínka. Byly objeveny jako Penicilín. Narazili jsme na ně, během vyšetřování partyzánských bojů v severním Řecku v roce 1947, zatímco jsme hledali něco jiného.“²²

---

²⁰“Field operations established by the United Nations, with the consent of the parties concerned, to help control and resolve conflicts between them, under United Nations command and control, at the expense collectively of the member states, and with military and other personnel and equipment provided voluntarily by them, acting impartially between the parties and using force to the minimum extent necessary.” in GOULDING, Marrack. *The Evolution of United Nations Peacekeeping. International Affairs*, 1993, roč. 69, č. 3, s. 451-464.

²¹SORENSEN David, S., WOOD, Pia Christina. *The Politics of Peacekeeping in the Post- Cold War Era*. London: New York: Frank Cass, Routledge, 2005. 219 s.

²² „The technique of peacekeeping is distinctive innovation by the UN. The Charter does not mention it. It was discovered, like penicillin. We came across it while looking for something else, during the investigation of the

Přestože udržování míru je nejvýraznější aktivitou spojenou s OSN, není v Chartě OSN – zakladatelském dokumentu OSN, o operacích na udržení míru jediná zmínka. Na základě tohoto alarmujícímu nedostatku výslovného odkazu na Peacekeeping a samotného právního zakotvení, byl tento nedostatek několikrát podrobně zkoumán.

V roce 1962 se k němu ve svém poradním posudku vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr (MSD), který peacekeeping potvrdil jako legální prostředek OSN, který dle Charty OSN má k dispozici pro naplňování svého účelu.²³

Ve světě mezinárodního práva není obvyklé, že je dlouhodobě praktikována aktivita, která není právně upravena. Peacekeepingové mise takto fungovaly po dobu dvaceti let a jejich legalitu až poté konstatoval MSD.

Právní oporu peacekeepingu bychom mohli nalézt hned v článku 1 Charty OSN, který nám stanoví hlavní cíle Organizace spojených národů. Jedním z cílů OSN podle článku 1 je „...udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru.“²⁴

Mezinárodní soudní dvůr při řešení otázky, zda peacekeeping je legitimním nástrojem používaným OSN, konstatoval, že tohoto účelu může být dosahováno jakýmkoli prostředky, jestliže jich je potřeba k tomu, aby OSN dostála svých závazků, a to i v případě, že tyto prostředky nejsou přímo zakotveny v Chartě OSN.²⁵ I přesto, že použití mírových sil je odvozeno od samotného účelu OSN stanoveného v čl. 1 Charty OSN, která představuje generální klauzuli, na které je založena legitimita operací, účely, důvody a podmínky pro jejich zřizování nacházejí svou oporu především v kapitolách VI²⁶ a VII²⁷ Charty OSN, tyto dávají základ všem operacím na udržení míru. Okrajově lze

---

guerilla fighting in northern Greece in 1947“. URQUHART, Brian. The United Nations, Collective Security, and International Peacekeeping. In HENRIKSON, K. Alan. ed. *Negotiating World Order: The Artisanry and Architecture of Global Diplomacy*. Washington: Rowman& Littlefield Publishers, 1989, s. 62.

²³ Certain Expenses Case of the United Nations, ICJ Advisory opinion 20, July 1962, (Article 17, paragraph 2, of the Charter), s. 149.

²⁴ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora ze dne 26. června 1945, vyhlášena pod č. 30/1947 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 127/1965 Sb. a č. 36/1999 Sb.

²⁵ Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory opinion, ICJ Reports 174 at 178, 1949.

²⁶ Pokojné řešení sporů

²⁷ akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných

aplikovat také kapitolu VIII pojednávající o zapojení regionálních organizací a agentur, a to za účelem udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, za podmínky, že jsou v souladu s účelem a principy uvedenými v kapitole I. Charty OSN.

Právě především na kapitolách VI a VII byly založeny všechny mírové operace. Zmíněné kapitoly uvádějí možnosti, které mají členské státy, Valné shromáždění a Rada bezpečnosti k dispozici. Ne všechny možnosti v nich uvedené však jsou pro udržování míru relevantními.

1.4 Operace na udržení míru podle kapitoly VI Charty OSN

Zatímco článek 1 Charty představuje generální úpravu, z níž lze vyvodit legalitu mírových operací, právě v kapitolách VI a VII jsou stanoveny základy pro konkrétní jednotlivé typy mírových operací.

Operace na udržení míru v kapitole VI se obecně chápou jako odvozované z článku 33. Charty OSN, který stanovuje:

„1. Strany v každém sporu, jehož trvání by mohlo ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, budou nejprve usilovat o jeho řešení vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, řízením smířčím, rozhodčím nebo soudním, použitím oblastních orgánů nebo ujednání nebo jinými pokojnými prostředky podle vlastní volby.

2. Rada bezpečnosti, uzná-li to za nutné požádá strany, aby řešily svůj spor takovými prostředky.“

Článek 33 se obecně zabývá mírovým řešením mezinárodních sporů, které mohou ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost. Vytyčuje formu prostředků, jako je vyjednávání, vyšetřování, zprostředkování atd., kterými by smluvní strany měly v první řadě své spory urovnat, než aby se uchýlily k použití násilí a k ozbrojenému konfliktu.

Charta ve článku formulací "jiných mírových prostředků" přímo poukazuje, že jak k urovnání sporu dojde, je výhradně ve volbě stran. OSN tak není svěřena pravomoc do těchto sporů zasahovat.²⁸

Je třeba poznamenat fakt, že kapitola VI obecně neopravňuje orgány OSN- Radu bezpečnosti ani Valné shromáždění imperativně ukládat stranám povinnosti.

Nicméně dle článku 37, strany, kterým se nepodaří spor urovnat, jsou povinny obrátit se s věcí na Radu bezpečnosti a vyžádat si její doporučení. Výslovná povinnost

---

²⁸ Kapitola VI obsahuje celkem šest článků zabývajících se řešením mezinárodních sporů. Postavení Rady bezpečnosti i Valného shromáždění v celé kapitole VI je, že mohou stranám učinit pouze doporučení.

řídít se doporučeními Rady bezpečnosti však opět neexistuje, a proto nelze jejich aplikaci a dodržování vynucovat. I přesto lze na státy vyvíjet zejména politický nebo hospodářský nátlak ze strany třetích zemí nebo mezinárodních či regionálních vládních i nevládních organizací.

Nejdůležitějším právním závěrem, který vyplývá z kapitoly VI je, že jestli mírové operace zřízená dle kapitoly VI. vychází z žádosti stran dle čl. 33 nebo z jiného článku této kapitoly²⁹, ve všech případech je souhlas stran konfliktu obligatorní. Pokud souhlas není dán, bez ohledu na důvod, proč byl souhlas odepřen, bez ohledu na povahu situace, bez zjišťování, zda byla projevována svobodná vůle, mírová operace podle kapitoly VI. nemůže být zřízena. Pasivitu státu v tomto případě nelze brát jako souhlas. V případě, že nastane situace, kdy operace má být nasazena do státu, kterému se zhroutil vláda bez toho, aniž by byl zvolen její nástupce a z tohoto důvodu není odpovědná osoba, která by měla pravomoc souhlas s operací podle kapitoly VI vyslovit, musí být operace taktéž vždy zahájena podle kapitoly VII.

V souladu s Chartou OSN, zejména dle čl. 24 Charty OSN, nese primární odpovědnost za udržení světového míru a bezpečnosti Rada bezpečnosti. Avšak není to pouze Rada bezpečnosti, která má pravomoc vydávat doporučení podle kapitoly VI. Tento závěr pramení z posudku Mezinárodního Soudního Dvora z roku 1962, který kromě konstatování, že operace na udržení míru jsou legitimním prostředkem, který má OSN k dispozici k plnění svého účelu, také potvrdil, že pravomoc k zahájení operace na udržení míru má taktéž i Valné Shromáždění, ale to pouze v případě, že se jedná o operaci, se kterou strany konfliktu souhlasí, tedy operace zřizované podle kapitoly VI. Operace podle kapitoly VII., oproti tomu, má pravomoc zřídit vždy pouze Rada bezpečnosti.³⁰

Tohoto práva bylo využito například ke konci Suezské krize v roce 1956, kdy členové Rady bezpečnosti využili svého práva veta a zablokovali vznik nové operace. Valné Shromáždění na tento fakt reagovalo zřízením Prvních pohotovostních jednotek OSN (UNEF I) v Egyptě v letech 1956-1967 na základě rezoluce 1001 (ES-I) ze dne 7. Listopadu 1956.

---

²⁹ například dle čl. 35 může být Organizace Spojených národů o dané situaci upozorněna jiným státem

³⁰ Certain Expenses Case of the United Nations, ICJ Advisory opinion 20, July 1962, (Article 17, paragraph 2, of the Charter), s. 149.

Právní základ mírové operace stanoví kapitola VI., detaily operace však musí být dohodnuty mezi OSN a jak státy přijímajícími operaci tak těmi, kteří se zavázali poskytnout pro operaci ať již personální, materiální, finanční či jiné prostředky. I přesto, že nedochází k ratifikaci těchto smluv Radou bezpečnosti, můžeme se bavit o jisté závaznosti těchto dohod.³¹

1.5 Operace na udržení míru dle kapitoly VII

Jak bylo vysvětleno výše, obligatorní podmínkou možnosti zřízení operace na udržení míru dle kapitoly VI. je souhlas stran konfliktu. V situacích, kdy strany nejsou ochotny nebo nemohou souhlas udělit, v případě, že ještě nelze hovořit o konfliktu, ale existuje již jistá hrozba, že by ke konfliktu, porušení míru nebo k aktu agrese některého ze strany mohlo dojít, nebo také v případě, že i navzdory, že byl souhlas stran konfliktu dán, ale Rada bezpečnosti se domnívá, že použití síly, a to nejen pro sebeobranu bude potřeba, ve všech těchto případech jsou operace zřizovány podle Kapitoly VII.

Operace OSN na udržení míru zřizované dle kapitoly VII probourávají jeden ze základních principů OSN, a to že *„Žádné ustanovení Charty nedává Organizaci Spojených Národů právo, aby zasahovala do věcí, které patří do vnitřní pravomoci kteréhokoli státu... tato zásada však nebrání, aby bylo použito donucovacích prostředků podle kapitoly VII.“* Z tohoto principu pramení otázka, co vše lze řadit do jurisdikce státu, a to zejména s přihlédnutím na otázku porušování lidských práv.

Článek 39 Charty OSN stanovuje, z jakých důvodů může Rada bezpečnosti doporučit nebo rozhodnout o opatřeních, uvedených v článcích 41 a 42, která budou použita, k tomu, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost. Těmito důvody jsou:

1. došlo k ohrožení míru,
2. došlo k porušení míru,
3. došlo k útočnému činu (aktu agrese).

Podle kapitoly VII je Rada bezpečnosti jediným oprávněným subjektem pro doporučení opatření nebo rozhodnutí o těchto opatřeních. Valné shromáždění přísluší pouze oprávnění navrhnout Radě bezpečnosti, aby se zachovala podle kapitoly VII.

---

31 HIGGINS, Rosalyn. *United Nations Peacekeeping 1946-1967: Documents and Commentary*. New York: the Royal Institute of International Affairs by Oxford University Press. 1969. s. 506.

Dříve než Rada bezpečnosti rezolucí tuto operaci podle kapitoly VII zřídí, je obligatorní, aby nejdříve daný případ vyšetřila a závěrem potvrdila, zda došlo alespoň k jednomu z výše uvedených důvodů.³²

Zatímco rezoluce Rady bezpečnosti podle kapitoly VII jsou základem pro klasické operace na udržení míru, tzv. robustní peacekeeping stojí od skončení studené války na článku 42 Charty OSN.

Článek 42 stanoví:

„Má-li Rada bezpečnosti za to, že by opatření podle článku 41 nedostačovala anebo že se ukázala nedostatečnými, může podniknout takové akce leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Takové akce mohou zahrnovat demonstrace, blokádu a jiné operace leteckými, námořními nebo pozemními silami členů Organizace spojených národů.“

Je zajímavé, že článek příkladem uvádí jako možné prostředky demonstrace a blokády, avšak rozsah a obsah vojenské činnosti je ponechán na uvážení Radě bezpečnosti slovy „... a jiné operace leteckými, námořními nebo pozemními silami členů Organizace spojených národů“.

Bez ohledu na to, na kterém konkrétním článku z kapitoly VII. operace stojí, mohou být zřízeny ze čtyř taxativně vymezených důvodů:

1. operaci nelze zřídit podle kapitoly VI., důvodem nemusí být pouze chybějící souhlasu stran konfliktu, ale také například jak již jsme zmínili výše neexistence oprávněné vlády,
2. Rada bezpečnosti chce poukázat na důležitosti a vážnosti operace,
3. v operaci mají nebo mohou být použity silové prostředky stanovené v čl. 42,
4. jedná se o případ sebeobranu některého ze členských států (čl. 51).

V rezolucích Rady bezpečnosti je zvykem, že mandát operace není postaven na konkrétním článku, ale je odkazem na celou kapitolu VII.³³ Tato praxe je však stálými členy Rady bezpečnosti upřednostňována zejména díky tomu, že poskytuje operaci větší flexibilitu.

---

32 ECKERT, A.E. United Nations Peacekeepers in Collapsed States. *Journal of International Law and Practice*. 1996, roč. 5, č. 2, s. 213- 260.

33 Jako příklad uveďme Rezoluci Rady bezpečnosti č. 1244 (Kosovo) a rezoluce č. 1264 a č. 1272 (Východní Timor).

To, že operace na udržení míru byla zřízena podle kapitoly VII, nutně automaticky neznamená, že mezi ní a operací zřízenou na základě kapitoly VI. musí být rapidní rozdíl. Použití síly, které je bezpochyby hlavním odlišujícím kritériem, není bezpodmínečně nutné a nemusí k němu v některých případech vůbec dojít. Co se týče souhlasu stran konfliktu s operací, i ten může být někdy získán až následně.³⁴

Mezi lety 1949–2003 probíhalo 22 operací na udržení míru zřízené podle kapitoly VII. Některé operace byly zvláštní tím, že na sebe navazovaly a byly prováděny jako série operací uskutečňována ve stejném státě. Například operace UNPROFOR (United Nations Protective Force), byla zřízena na území bývalé Jugoslávie. Po jejím rozpadu se znovu v Radě bezpečnosti o ni nerozhodovalo, mandát operace i teritoriální rozsah zůstal stejný, působnost se tak rozšířila na území všech nově vzniklých států, tedy na Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Makedonii, Černou Horu, Srbsko a částečně také Slovinsko. UNPROFOR byla bezesporu nejrozsáhlejší mírovou operací pod vlajkou OSN.

Za zmínku stojí operace v Angole, Somálsku nebo právě ve Východním Timoru. Tyto operace jsou zajímavé svou lineární strukturou, kdy jedna operace navazuje na druhou, a reagují tak na měnící se situaci v dané oblasti.

Od doby první mírové operace lze vypozaovat tři odlišné typy operací zřízených na základě kapitoly VII.

Prvním typem jsou operace ač zřízené dle kapitoly VII, svou povahou naplňují spíše charakteristiku operací dle kapitoly VI. V těchto operacích byly dodrženy 3 základní principy, které tvoří předpoklad operací dle kapitoly VI: a to- souhlas stran konfliktu, nestrannost a použití síly pouze za účelem sebeobrany. Příkladem tohoto typu operace byla Pozorovatelská mise OSN z roku 1993 v Gruzii. Operace, ač zřízena dle kapitoly VII, se velmi podobala tradiční pozorovatelské operaci.

Druhým typem jsou operace, které hrály spíše doplňující roli jiných mírových operací. Ku příkladu mírová operace v bývalé Jugoslávii- ta úzce spolupracovala s organizací NATO nebo operace v Sierra Leone, která spolupracovala s Hospodářským společenstvím západoafrických států (ECOWAS).

Třetím typem operace zřízené dle kapitoly VII je operace, která se řídí zcela ustanovením kapitoly VII. Podmínkou jejího zřízení není, zda strana konfliktu udělí

---

³⁴ Například Východní Timor.

souhlas či nikoli. Nemusí být ani dodržen princip nestrannosti a použití síly je mandátem dovoleno nad rámec případu sebeobran. Příkladem může být operace UNMISSET ve Východním Timoru v roce 2000. I když tento případ je považován za sporný, jelikož byl oficiálně udělen souhlas od Indonéské a Portugalské vlády.

Operace, která se naprosto odlišuje od ostatních mírových operací zřizovaných dle kapitoly VII byla operace, která probíhala v letech 1960–1964 v Kongu. Při této operaci se OSN přímo zapojila do ozbrojeného konfliktu.

V případě, že Rada bezpečnosti připravuje mandát, který by mírové jednotky opravňoval k použití síly v ozbrojeném konfliktu, měla by OSN předem vyjednat situaci³⁵ přímo se členským státem, na jehož území má k operaci dojít.³⁶

Závěrem bychom mohli říct, že většina operací zřízených podle kapitoly VII byla provedena tak, že bylo pouze velmi obtížné rozlišit, zda se jednalo o operaci dle kapitoly VI. nebo VII.

1.6 Principy Mírových operací OSN

Principy tvoří stavební základ a určité vodítko pro mírové operace. Poprvé byly zformulovány v souvislosti s mírovou misí UNEF na Sinajském poloostrově v roce 1956 generálním tajemníkem OSN Dagem Hammarskjoldem a prezidentem Valného shromáždění OSN Lasterem Pearsonem.

Mezi základní principy mírových organizací OSN bychom mohli řadit

- 1) princip nestrannosti,
- 2) princip souhlasu stran konfliktu s rozmístěním mírových jednotek,
- 3) princip nepoužití síly kromě případu sebeobran a obrany mandátu,
- 4) princip dobrovolných příspěvků sil do kontingentů od malých, většinou neutrálních zemí,
- 5) princip kontroly operací ze strany generálního tajemníka OSN.³⁷

Již při prvním pohledu je zřejmé, že první tři principy, označované též jako “svatá trojice” (holy trinity) tradičního udržování míru³⁸, vychází z Charty OSN a jsou stěžejní především pro klasický peacekeeping.

---

³⁵ GOULDING, Marrack. *Peacemonger*. London: Johns Hopkins University Press. 2002, s. 12 a s. 337.

³⁶ Do dnešní doby se OSN přímo podílela na použití síly mimo případ sebeobran v operacích v Kongu (1960-64), Somálsku (1993) a v Bosně a Hercegovině (1994-1995).

³⁷ URBANOVSKÁ Jana. Vliv bezpečnostního a politického prostředí na podobu mírových operací OSN a jejich principů. In *Smolík, J., Šmíd, T. a kol. (2010): Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Muni Press, 2010. s. 183-200, 18 s.

1.6.1 Princip nestrannosti

První princip nachází svou oporu v čl. 2 odst. 1. Charty OSN. Ten uvádí, že všechny státy jsou si v právech rovny. Tento princip lze vyložit ve dvou rovinách:

1. Z teoretického hlediska, tak má každý stát právo odmítnout návrhy “silnějších států” nebo odmítnout operaci, která má být prováděna na jeho území.³⁹
2. OSN musí tento požadavek nestrannosti respektovat, a to jak v případě vnitrostátních, tak i mezistátních konfliktů.

Operace mají být vedeny v nestranném duchu. V první generaci peacekeepingu musel být mandát mise implementován tak, aniž by vyslání mírových jednotek mohlo ovlivnit politickou, vojenskou nebo mocenskou situaci mezi stranami konfliktu. Nestrannost v mezinárodním právu bychom mohli vykládat tak, že nesmí být přihlíženo k právům či nárokům některé ze stran konfliktu a že žádné ze stran nesmí být poskytovány výhody či být upřednostňována.

1.6.2 Princip souhlasu stran konfliktu s rozmístěním mírových jednotek

Princip vychází z článku 38, který stanoví:

“Aniž jsou tím dotčena ustanovení článků 33 až 37, Rada bezpečnosti může, žádají-li to všechny strany ve sporu, činit jim doporučení pro pokojné řešení sporu.”

Operace na udržování míru mohou být vytvořeny pouze se souhlasem zúčastněných stran konfliktu. Důrazný význam má souhlas hostitelských států,⁴⁰ jelikož jakýkoli pokus o umístění vojsk bez souhlasu hostitelské země, by mohl být brán jako zásah do jeho svrchovanosti.⁴¹ V případech konfliktu, který probíhá uvnitř území, není dostačující získat souhlas samotné hostitelské vlády a ignorovat jiné strany konfliktu. Je třeba získat souhlas všech významných stran, aby se zajistilo, že nebudou mírovou operaci sabotovat.

Alternativní možností, kterou mají státy k dispozici k odvrácení nebo vyřešení hrozícího či již probíhajícího konfliktu na svém území kromě zapojení OSN, je právo

---

³⁸ BALLEMY, Alex J., WILLIAMS, Paul D., GRIFFIN, Stuart. *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity, 2010. 447 s.

³⁹ Nelze tedy hovořit o neoprávněném zásahu do vnitřní suverenity státu.

⁴⁰ Repertoire of the Practice of the Security Council. Chapter VIII. Consideration of questions under the responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security. [cit. dne 6. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/item%2027_UNPKOs_.pdf>.

⁴¹ DIEHL, Paul. *International peacekeeping*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. 1994, s.3.

státu uzavřít s jiným státem nebo regionální organizací smlouvu a domluvit si podmínky získání jejich pomoci a podpory⁴².

Státy by však měly předem uvážit, že riziko, které může nastat při zneužití této smlouvy a povolené intervence, je velmi vysoké, a to zejména v oblastech s nestabilní či vůbec nefungující vládou.

Ač se jedná o souhlas státu daný přímo OSN, jiné organizaci či jinému státu je zřejmé, že mezi sebou musí předem uzavřít určitou dohodu, která bude upravovat podmínky vstupu a výstupu nejen zbrojního a vojenského materiálu, ale též vojenského a civilního personal. Dohoda dále upraví oblast obchodu a financování, jakož i pravomoce a jurisdikci hostitelského státu.⁴³

Tyto dohody jsou známé jako tzv. Status of Forces Agreements (dále jako "SOFA"). Poprvé se s dohodou setkáváme ve spojitosti s organizací NATO v tzv. "Dohodách o vzájemném působení ozbrojených sil" ze dne 19. června 1952, jež upravovala dohody mezi členskými státy NATO a samotnou organizací.

Organizace spojených národů vypracovala svůj vlastní model SOFA 9. října 1990. Generální tajemník v roce 1997 doporučil, aby se model SOFA⁴⁴ stal subsidiárním pro všechny mírové operace, pokud pro tuto nebude uzavřena konkrétní SOFA. Valné shromáždění tento přístup odsouhlasilo v rezoluci č. 52/12, B ze dne 19. prosince 1997.

OSN si dobře uvědomovala důležitost uzavírání dohod již v raných počátcích peacekeepingu. V roce 1957 byla smlouva uzavřena výměnou listin⁴⁵ s Egyptem s cílem určit status operace UNEF v Egyptě. Tato dohoda o postavení UNEF byla vůbec prvním dokumentem svého druhu. Podobně v roce 1989 byla uzavřena dohoda s Jižní Afrikou, která podrobně popisuje status UNTAG.⁴⁶

SOFA byla od svého vzniku v roce 1990 OSN hojně využívána, existují proto názory, že model SOFA používaný při mírových operacích OSN se již stal obyčejovým

---

⁴² JENKINS, Robert, WATTS, Arthur. *Oppenheim's International Law (9th edition 1996): Vol. 1 Peace*. Oxford: Public International Law, 2008. s. 435.

⁴³ Obsah těchto dohod je rozebírán například v Global Security Status of Forces Agreement. [cit. dne 22. dubna 2017]. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/facility/sofa.htm> >.

⁴⁴ Report of Secretary General. Comprehensive review of the whole question of peace-keeping operations in all their aspects, Model status-of-forces agreement for peace-keeping operations. 9. October 1990 (A/45/594) Dostupné na: <http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/45/594>.

⁴⁵ Exchange of letters constituting a provisional arrangement concerning the United Nations Emergency Force Leave Centre in Lebanon. Beirut, 20 and 29 April and 1 May 1957. [cit. dne 22. dubna 2017]. Dostupné na: <<http://www.ifrc.org/docs/idrl/I63EN.pdf>>.

⁴⁶ SHARP, Walter. Protecting the Avatars of International Peace and Security. *Duke Journal of Comparative and International Law*, 1996, roč. 7, č. 93. s. 53.

mezinárodním právem.⁴⁷ To však neznamená, že stát je povinen SOFA uzavřít. SOFA je uzavíraná státem jako výraz jeho suverenity. Neexistují prostředky, jak jej k dohodě přinutit. Jestliže vezmeme v úvahu, že SOFA se opravdu svým dlouhodobým užíváním stala součástí obyčejového mezinárodního práva, potom její přijetí se stává pro stát podmínkou dodržení jeho mezinárodních závazků.

Zatímco u operací zřizovaných podle kapitoly VII je nosným pilířem poskytujícím právní podporu samotný mandát operace, u operací zřizovaných podle kapitoly VI. je souhlas stran podporovaný jednotlivými dohodami, Memorandem o porozumění (memoranda of understandings - MOU) a/nebo konkrétní SOFA či model SOFA. Na těchto dohodách leží pravomoc, působnost i právní základ konkrétní operace. Jelikož je SOFA považována za jakousi generální dohodu, tak v situacích, kdy SOFA sama nebyla mezi účastníky sjednána, může být v moderních mírových operacích podle kapitoly VI. model SOFA aplikován na základě podpůrného použití obyčejového mezinárodního práva.

Model SOFA, vytvořený v roce 1990 je poměrně novým nástrojem používaným k úpravě a k bližší konkretizaci právních, personálních a jiných vztahů mezi přijímajícím státem a státem vysílajícím. Není však jediným. Od počátku hraje důležitou roli také i Úmluva o výsadách a imunitách⁴⁸ Organizace Spojených národů⁴⁹, ta stanoví různé úrovně výsad a imunit, jež požívají, na územích členských států, zástupci členských států OSN, úředníci organizace, generální tajemník a všichni jeho zástupci včetně jejich manželů a nezletilých dětí, experti a znalci pověřeni posláním pro OSN a další osoby, aby mohly nezávisle vykonávat své úkoly související s organizací.

Mírové jednoty působící pod samotnou OSN byly modelem SOFA zařazeny mezi tzv. "experty na misi"⁵⁰. Z tohoto důvodu se na ně ustanovení Úmluvy přímo vztahuje. Pokud porovnáme Úmluvu a model SOFA, SOFA jakožto systém, který vznikl později (v 90. letech) obsahuje aktuálnější a konkrétnější úpravu. Úmluvu proto použijeme pouze subsidiárně.

---

⁴⁷ WELLENS, Karel. *The practice of the (UN) Security Council With Regard To Treaties and Other Agreements Governed By Interantional Law*. Nijmegen: Catholic University of Netherlands. 2003, s.134 .

⁴⁸ Jak model SOFA tak Úmluva o výsadách a imunitách OSN mají velký význam pro vojenský, policejní, civilní personál a jiné osoby, které jsou na operacích zúčastněny.

⁴⁹ Úmluva o výsadách a imunitách Organizace Spojených národů schválená Valným shromážděním Organizace Spojených národů dne 13. února 1946. Dostupné na: <<http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>>.

⁵⁰ anglicky: "experts on Mission"

Jiná situace je u regionálních nebo koaličních operací, kdy jednotky nepůsobí přímo pod OSN⁵¹, ty se musí spoléhat na konkrétní SOFA dohodnutou s hostilejším státem, jelikož Úmluva ani model SOFA není aplikovatelný na operace, které nejsou prováděny pod vlajkou OSN.

1.6.3 Princip zákazu použití síly s výjimkou sebeobrany

Kromě principu nestrannosti a nutnosti souhlasu existuje také další princip, který lze jasně identifikovat v operacích zřizovaných dle kapitoly VI a tím je princip zákazu použití síly s výjimkou sebeobrany.

Mírovým jednotkám je zakázáno používat sílu s výjimkou sebeobrany, obrany pozice mírových jednotek na zemi a volný pohyb mírových sil. Zejména tento princip činí mírové operace přijatelné pro všechny strany zapojené do konfliktu včetně samotného personálu účastnícího se na operacích.

Jelikož celá OSN byla ideologicky vystavena na principu řešení sporu především mírovou cestou a modré barety byly v počátku vnímány jako poslové míru, použití síly nebylo z počátku potřeba. S postupem času, kdy euforie opadla a modré barety se již neselekávaly se stejným respektem jako ve svém počátku, tento princip ukázal, že může být pro danou operaci limitujícím, nebezpečným a v některých případech naprosto fatálním. Snad nejlépe je možné tento případ pozorovat na mírové operaci ve Rwandě, kdy mírové jednotky, které z důvodu špatně zvoleného a nedostatečného mandátu, který je opravňoval k použití síly pouze pro sebeobranu, nemohly zakročit k ochraně civilistů, kteří se stali přímým terčem útoku ozbrojených skupin.

Aby k této tragédii již nedošlo, je nezbytné předem co možná nejpečlivěji posoudit pokud možno všechny aspekty budoucí operace a zhodnotit, zda v daném konkrétním případě mandát podle kapitoly VI. bude skutečně dostačujícím. Je pravda, že OSN může na zhoršení situace zareagovat změnou mandátu, či schválením operace jiné, oba tyto případy však vyžadují čas pro přípravu a schválení, který však v těchto případech je velmi vzácnou komoditou.

1.7 Typologie mírových operací

Typologie mírových operací je velmi rozličná. Příkladem klasifikačních hledisek může být například dělení peacekeepingu dle fází vývoje, dle rozsahu použití síly,

---

⁵¹ Například MFA na Sinaji (Multinational force observation)

mandátu a funkce, které operace plní, načasování operace a mnoho dalších. Avšak ani samotná OSN nepřišla s jednotnou klasifikací.

1.7.1 Klasifikace operací na udržení míru na generace

Stejně jako se měnilo politické prostředí a celá mezinárodní situace, měnily se také samotné operace na udržení míru. S tímto vývojem souvisí asi nejznámější klasifikace operací, jejíž autorem je Michael Doyle⁵², a to klasifikace operací na tzv. generace⁵³.

Tato klasifikace rozděluje operace do 3 generací. Tyto se od sebe liší svou funkcí, účelem, zřízením, taktéž i principy při nich užívaných.

Mírové operace první generace, nazývané jinak také tradiční peacekeeping (traditional peacekeeping); mírové operace druhé generace, které můžeme označit jako rozšířený peacekeeping (extended peacekeeping) nebo multidimenzionální peacekeeping (pojem užívaný OSN)⁵⁴ a naposledy mírové operace třetí generace, nazvané Generálním tajemníkem OSN Butrosem Butrosem – Ghálím, též operace na vynucení míru (peace enforcing operations / peace enforcement) operace či také expandující peacekeeping (expanded peacekeeping).

Peacekeeping 1. generace neboli tzv. tradiční peacekeeping je mírovou operací zřízenou na základě kapitoly VI Charty OSN. Obligatorním předpokladem pro vznik těchto operací je souhlas stran konfliktu. Z důvodu této “dobrovolnosti” se nepočítalo s použitím síly a do operací tak byly nasazovány neozbrojené či jen lehce ozbrojené jednotky, jejichž úkolem bylo především monitorování příměří a dohled nad danou situací. Cílem těchto operací bylo zachovávat určitý status quo, spíše než řešit samotný konflikt.

V rámci operací první generace se můžeme v některých zahraničních pramenech také setkat se členěním do dvou podskupin, jejíž členění vychází z toho, jaký personál se mise účastní. Takto bychom mohli rozlišit “Force Level Operations” a “Observer Operations”. Českým ekvivalentem by mohlo být rozdělení operací z pera A. Turka, který v rámci operací první generace rozlišuje klasické mírové operace, ve kterých působí

---

⁵² DOYLE, W. Michael, SAMBANIS, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3, s. 495-518.

⁵³ BUREŠ, Oldřich. Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy*. 2003, roč. 38, č. 3. str. 29 a násl.

vojenské jednotky a jednotky nestranných vojenských pozorovatelů a tzv. pozorovatelské mise označované jako UN Military Observer Group⁵⁵. Toto členění používá také Oddělení pro mírové operace OSN (DPKO)⁵⁶, které rozlišuje operace na pozorovatelské mise a peacekeepingové mise.

Z teoretického hlediska bychom mohli říct, že konec studené války a především poválečná situace ve světě, nám rozdělil peacekeeping na původní „tradiční PKO“ nazývaný také „peacekeepingem 1. generace“⁵⁷ a na peacekeeping „multidimenzionální“ nazývaný též „peacekeepingem 2. generace“.

Jak je uvedeno výše, tradiční peacekeeping, opírající se především o kapitolu VI Charty OSN – pokojné řešení sporů⁵⁸, se zaměřoval na pouhé pozorování dané situace a monitorování příměří, operace druhé generace – multidimenzionální operace, se tak od tradičních mírových operací, pro které byla OSN původně navržena, diametrálně liší.⁵⁹

Multidimenzionální operace vhodně charakterizuje citát R. C. Johansena: „Protože se peacekeeping vyvinul v reakci na širokou škálu konfliktů, nabral tolik podob, že se vzpírá jednoduché kategorizaci.“⁶⁰

Působnost těchto operací byla stanovována širěji tak, aby jednotkám bylo umožněno rychleji a efektivněji reagovat na nově vzniklé situace a hrozby, a pružně se přizpůsobovat změněným podmínkám mezinárodního systému.

Mandát operací druhé generace obsahuje prvky klasického peacekeepingu, ale také pravomoc vykonávat kontrolu nad průběhem svobodných voleb, ustanovením státní správy, moci výkonné a soudní. Jednotky měly dohlížet nad dodržováním veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti. Dohlížely na distribuci a rozdělování humanitární pomoci, popřípadě měly na starost dohled nad naplňováním mezinárodních dohod. V neposlední řadě tyto operace plnily funkci ochrany místního

---

⁵⁵ TUREK, Adam. Mírové operace - Účast Armády České republiky v mírových misích OSN A OBSE. *Vojenské rozhledy*, 1997, č. 4.

⁵⁶ Department of Peacekeeping Operation- Oddělení pro mírové operace, které vzniklo v roce 1992, je exekutivním orgánem podřízeným generálnímu tajemníkovi OSN. Do jeho působnosti patří odpovědnost za přípravu, plánování, vedení a řízení mírových operací OSN.

⁵⁷ DOYLE, W. Michael, SAMBANIS, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3, s. 495-518.

⁵⁸ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora ze dne 26. června 1945, vyhlášena pod č.30/1947 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 127/1965 Sb. a č. 36/1999 Sb.

⁵⁹ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 2005, s. 140.

⁶⁰ JOHANSEN, R. C. *Real security is democratic security*. Alternatives. 1991, s. 209- 242.

civilního obyvatelstva v průběhu probíhajícího ozbrojeného konfliktu, a to především vytvářením nárazníkových zón nebo chráněných enkláv.

Pokud se podíváme na operace druhé generace z pohledu Agendy pro mír⁶¹, rozlišují se termíny: *peace maker*, *peacekeeper*, *peacebuilder* a v omezené míře i jako *peace enforcer* využívající k naplnění mandátu silové prostředky.

Mírové operace generace třetí jsou chápány jako operace zřízené na základě kapitoly VII avšak s tím rozdílem, že souhlas stran konfliktu již není obligatorní.⁶² Třetí generace operací zahrnuje oblast od strukturální prevence až po oblast vynucení příměří a pomoc ve výstavbě a restrukturalizaci dysfunkčních států.⁶³ Tyto operace většinou probíhají tam, kde stát již dále nezvládá kontrolovat své území a konflikt samotný je tvořen skupinami uvnitř státu. Úkolem těchto operací je nastolit pořádek, mír a bezpečnost v zemi a následně tento mír udržet. Významným úkolem je také ochrana civilního obyvatelstva, předcházení dalším útokům a násilím páchaných na civilním obyvatelstvu, jakož i zajištění humanitární pomoci.

V některých případech mohou tyto operace sloužit jako autoritativní entita⁶⁴ při rekonstrukci hospodářské a politické situace země.⁶⁵ V krajních případech jsou jednotky oprávněny použít sílu a zapojit vojenské komponenty, to vše za účelem udržení pořádku v zemi, nastolení příměří v dané oblasti, popřípadě zajištění humanitární péče a pomoci.⁶⁶

V těchto operacích působí jak vojenský, tak více či méně specializovaný civilní personál (policisté, lékaři a další dobrovolníci) a bývá do nich zapojen velký počet účastníků jako jsou – regionální a lokální mezivládní organizací (Africká unie, OBSE), mezinárodní nevládní organizace (Lékaři bez hranic, Červený kříž aj.).⁶⁷ Důležitou roli

---

⁶¹ BOUTROS- GHALI, B. An Agenda for Peace. 1992 [cit. 5.7.2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>>.

⁶² DOYLE, W. Michael, SAMBANIS, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3, s. 498.

⁶³ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha 2005, s. 142.

⁶⁴ DOYLE, W. Michael, SAMBANIS, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3, s. 495-518. s. 503.

⁶⁵ DRAGON, Jiří. Valné shromáždění (GA) – Mírové mise OSN. *Asociace pro mezinárodní otázky*, 2009. roč. 12, č. 5.

⁶⁶ DOYLE, W. Michael, SAMBANIS, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3, s. 503- 504.

⁶⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha, 2005, s. 142.

hrají regionální organizace, působící pod jednotným vedením OSN. Do jejich pravomoci spadají právě vojenské úkoly dle kapitoly VII.

1.7.2 Typologie mírových operací dle Kim Holmes

Další zajímavou typologii přináší Kim Holmes, ta rozlišuje operace dle stupně použití síly a souhlasu stran konfliktu.

1. typem je UN Peacekeeping (udržování míru)– tyto operace vykonává neozbrojený nebo lehce ozbrojený personál z neutrálních zemí, který je oprávněn použít zbraně pouze k sebeobraně, celá operace probíhá se souhlasem stran konfliktu
2. typem je UN peace enforcement (prosazování míru)– tyto jednotky jsou oprávněny reagovat na agresorovu armádu, nadále je však podmínkou k jejich přítomnosti souhlas všech stran konfliktu
3. typem dle K. Holmes je UN war making (válčení)– pro tento typ je charakteristická pravomoc použití síly bez souhlasu stran konfliktu⁶⁸

Poněkud bizarně působí uvádění „UN war making“ jako jeden z typu mírových operací, jelikož se již z logiky věci vylučuje.

---

⁶⁸ Tento typ ilustruje např. válka v Koreji či Perském zálivu.

2. Úspěšnost operací na udržení míru

Nyní s odstupem času a po mnoha provedených mírových operacích, je již možné odpovědět na otázku, jak to bylo s úspěšností operací OSN na udržení míru od doby jejich vzniku do dnešních dnů. Je třeba připustit, že ne všechny operace lze jednoznačně považovat za úspěšné, avšak můžeme říct, že i částečný úspěch každé operace byl pro řešení konfliktu v dané oblasti přínosem⁶⁹.

Pojem „úspěšnost“

K položení otázky, zda ta která operace byla úspěšná a které faktory mohou její úspěšnost ovlivnit, je nutné nejdříve stanovit, jak bude pojem „úspěšnost“ operace pro práci stanoven.

Bylo napsáno mnoho publikací na toto téma, kdy se autoři snažili pojem „úspěšnost“ nalézt a vymezit. Jejich výsledkem je, že pojem „úspěšnost“ nemůžeme jednoznačně definovat, jelikož se na úspěšnost operace lze nahlížet z mnoha úhlů pohledů. Co je pro některé autory zásadním prvkem úspěšnosti, nemusí být jinými vůbec hodnoceno.

Úspěšnost operace i faktory ji ovlivňující mohou být hodnoceny na základě celé řady rozličných kritérií, a proto tak lze dojít k různým závěrům.

Pro zajímavost zmiňuji například kritéria úspěšnosti autorky Dariy Pushkiny, která ve své publikaci: *A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission*.⁷⁰ stanovuje, že operaci lze pokládat za úspěšnou, pokud:

- 1) operace dokázala zabránit násilí a podařilo se jí snížit počet obětí daného konfliktu,
- 2) operace pomohla omezit násilí na civilním obyvatelstvu,
- 3) operace pomohla zabránit rozšíření konfliktu do sousedních států,⁷¹
- 4) došlo k celkovému vyřešení problému a strany konfliktu jsou dále ochotny samy vést jednání o podmínkách míru.

S autorkou se celkově se stanovováním kritérií „úspěšnosti“ ztotožňuji. Ochrana lidských životů by měla být prioritním úkolem operace. Varifikace těchto kritérií je ale

---

⁶⁹ Výzkumy akademiků ukazují, že čím více prostředků (finančních, personálních a jiných) , je uvolněno pro určitou misi, a čím širěji je stanoven mandát, tím účinnější se mise stane.

⁷⁰ PUSHKINA, Darya. *A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission. International Peacekeeping*, 2006, roč. 13, č. 2, s. 133-149.

⁷¹ Slabina tohoto faktoru je však v tom, autorka ve svém hodnocení se zaměřuje pouze na zapojení okolních států, nebere již v potaz, že i zaojení dalších národních skupin může přispět k rozšíření konfliktu.

velmi složitá, ne-li zcela nemožná. Některá kritéria se navíc, dle mého názoru mohou také vylučovat.

Jak jsem již v úvodu zmínila, ve své práci hodnotím kritérium “úspěšnosti” z pohledu dvojice Paula Diehla a Daniela Druckmana. Autoři hodnotí v knize *Evaluating Peace Operations*⁷² úspěšnost operace podle mnohem lépe měřitelného kritéria, a to zda operace naplnila či nenaplnila mandát, který ji byl organizací OSN, přesněji Radou bezpečnosti, udělen. Autoři vycházejí ze skutečnosti, že mandát operací se případ od případu liší a tudíž při vyhodnocování jednotlivých operací je třeba aplikovat různá kritéria.

Mandátem některých misí je například stažení cizích jednotek z daného státu. Operace se stává úspěšnou v případě, že po nasazení mise dojde ke stažení či snížení cizích jednotek na území daného státu. Operace, která má za úkol přispět k odzbrojení v dané oblasti (například operace ONUMOZ⁷³) je považována za úspěšnou v případě, kdy se podaří snížit počet dovážených a používaných zbraní v daném konfliktu.

Zda bude nebo nebude operace úspěšná- tedy zda bude nebo nebude mandát operace naplněn, může být ovlivňováno několika činitely. Podle akademiků může být těchto činitelů nespočet, uvádím proto 5 z nich, které jsou mnohými autory považovány za nejdůležitější.⁷⁴

Těmito činitely jsou například:

- a) podpora Rady bezpečnosti,
- b) aspekty mandátu- jasnost a realizovatelnost,
- c) personální aspekt- spolupráce zúčastněného vojenského, policejního a civilního personálu,
- d) aspekt materiálové a finanční podpory,
- e) velení a kontrola nad probíhající misí.

---

⁷² DIEHL, Paul, DRUCKMAN, Daniel. *Evaluating Peace Operations*. Lynne Rienner Publishers, 2010. s. 115.

⁷³ United Nation Operation in Mozambique

⁷⁴ Další faktory ovlivňující úspěšnost operace uvádí například sama OSN. Podle OSN (United Nations Peacekeeping 2015) úspěchu mírové operace napomáhají následující podmínky:

- a) Podpora politického procesu jednotlivými stranami sporu
- b) Jasný a splnitelný mandát
- c) Shoda mezi klíčovými členy Rady bezpečnosti
- d) Podpora volného pohybu personálu v zemi zajištěná vládou dané země
- e) Podpora získaná ze strany sousedních zemí v regionu
- f) Koordinace aktivit s dalšími aktéry v dané zemi, stejně jako komunikace s lokálním obyvatelstvem
- g) Citlivost vůči místnímu obyvatelstvu a jeho respektování

S výzkumnou otázkou této práce– zda operace byla úspěšná, tj. zda byl nebo nebyl naplněn mandát stanovený Radou bezpečnosti, souvisí jasnost a realizovatelnost mandátu, kterou jsou součástí analýzy v případové studii.

I přesto, že některé faktory ovlivňující úspěšnost jsou již známy, je nepochybné, že i nadále je potřeba ve výzkumu a analýzách operací pokračovat a pokusit se určit co možná s největší přesností co za ne/úspěšností operace stálo nebo stojí.

Každá operace na udržení míru vyžaduje velké množství zdrojů, a to jak finančních, lidských, tak materiálních. V případě, že mise nebude úspěšnou, veškeré tyto prostředky, jako jsou peníze, jiný materiál, ale především lidské životy- „dobrovolníků“, kteří se často stanou terčem útoků, mohou přijít vniveč.

Analýzy mírových operací jsou proto nezbytné. Jen takto při alespoň částečném určení faktorů ovlivňujících úspěšnost mírových operací, lze nalézt nedostatky a slabá místa, poučit se z chyb a umožnit Radě bezpečnosti, aby při stanovování mandátu, mohla vytvořit lepší podmínky pro danou operaci a stanovit co nejefektivněji mandát vhodný k eliminaci a vyřešení konfliktu.

Analýzu těchto operací lze pojmut dvěma způsoby:

První možností je analyticky zkoumat operace ze široka, globálně, jak to činí většina akademiků, kteří do hodnocení zohledňují především kritéria, která lze generalizovat.

Druhým způsobem je možné se v průzkumu podrobněji zaměřit na aspekty jedné konkrétní operace, určitého jejího sektoru či konkrétní doby. Podrobná analýza jedné operace/sektoru umožní do hodnocení zahrnout faktory, specifické pro dané území či národ⁷⁵ a které mohou bezesporu v probíhající konkrétní operaci, hrát zcela zásadní roli.

Druhý způsob výzkumu je většinou používán přímo subjekty (státy, mezinárodními organizacemi atd.) zapojenými do konkrétní operace. Bývá používán jak v jejím průběhu, při pokusu o zvýšení efektivity operace, tak po jejím ukončení.

2.1 Podpora Rady bezpečnosti

Rada bezpečnosti představuje nejmocnější výkonný orgán OSN. Právě Rada bezpečnosti, která nese dle Charty OSN základní odpovědnost za udržování

---

⁷⁵ Mezi tyto faktory bychom mohli zařadit například kulturu, náboženství, politický režim, gramotnost, hospodářskou a sociální úroveň atp.

mezinárodního míru a bezpečnosti, má v rámci mezinárodního systému naprosto jedinečné postavení.

Podle kapitoly VI má Rada bezpečnosti pravomoc vyzývat strany konfliktu k mírovému řešení sporů, konat šetření o situaci, která by mohla vést ke konfliktu, doporučovat způsoby řešení takových situací. Kapitola VII obsahuje "nejsilnější" prostředky, které má Rada bezpečnosti k výkonu svého mandátu k dispozici. Má pravomoc určovat, zda došlo k ohrožení světového míru nebo aktu agrese či schvalovat opatření zahrnující použití síly v zájmu udržení, popřípadě obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti⁷⁶ nebo schvalovat ekonomická a zbrojní embarga.

Pro mírové operace OSN je Rada bezpečnosti a především 5 stálých členů, klíčovým orgánem. Bez souhlasu všech stálých členů Rady bezpečnosti, kteří jako jediní disponují právem veta, nemůže být mírová operace zřízena. Rada bezpečnosti stanovuje mandát mírové operace- pravomoci dané mírovým jednotkám, místní a časovou působnost operace, vykonává kontrolu a řízení operace a rozhoduje o ukončení operace. Je tedy zřejmé, že v situacích, kdy existuje jednota zájmů všech pěti stálých členů Rady bezpečnosti, je mandát operace stanoven jasněji a silněji, než v případech, kdy je stanoven vágně tak, aby se všichni členové shodli a nedošlo k zablokování operace.

2.2. Jasnost a realizovatelnost mandátu

Mandát operace představuje základní platformu, na které každá operace stojí. Stanovuje úkoly, působnost operace⁷⁷ a také pravomoce⁷⁸, tj. soubor prostředků, které jsou mírové jednotky oprávněny použít ke splnění svého úkolu.

Je zřejmé, že mandát by měl být Radou bezpečnosti stanoven jasně a srozumitelně tak, aby zcela odrážel reálnou povahu konfliktu a situaci na daném území a byl srozumitelný pro ostatní účastníky. Mandát, který je určen vágně nebo neodpovídá vnitřním nebo vnějším podmínkám operace, může být pro ne/úspěšnost dané operace naprosto fatálním.⁷⁹

Jasnost a stručnost mandátu jsou ale vzácností, neboť se v nich promítá také politická situace ve světě a vztahy mezi členy Rady bezpečnosti. Mandát operací,

---

⁷⁶ např. autorizace vojenských intervencí nebo zřízení bezletových zón, apod.

⁷⁷ okruh společenských vztahů, na které mandát vztahuje a podmínky, za nichž se uplatňuje

⁷⁹ Comprehensive Report on Lessons Learned from United Nations Assistance Mission for Rwanda, 2000.

vznikající jako výsledek diskuzí uvnitř Rady bezpečnosti⁸⁰ je ve výsledku souborem kompromisů všech aktérů.

Jacques Paul Klein, vedoucí operace UNTAES vyjadřuje názor, že jasnost a stručnost mandátu je vzácností a nyní je spíše obvyklé, že mandát obsahuje širokou škálu úkolů tak, aby vyhověl všem. Například mandát operace MONUSCO⁸¹ obsahuje 41 samostatných úkolů. Naplnit takto obsáhlý mandát ve všech bodech je náročným, ne-li zcela nemožným úkolem.

Zcela trefně tuto situaci přirovnává k “vánočnímu přání”, kdy mnoho oblastí činnosti operace odvádí pozornost od jejich hlavních priorit – udržení či zřízení bezpečnosti a péče o politickou situaci. Mandáty, které jsou stanovené přesně a jasně, lze jednak snadněji naplnit, a navíc, snižují někdy přehnané očekávání vlády hostitelské země a místní populace.⁸²

Mandáty by měly být také odrazem aktivní politické strategie a především by měly vzniknout po předchozím šetření provedeném Radou bezpečnosti přímo na území. Rada bezpečnosti je však obvykle pod tlakem situace a má tak zřídka možnost a čas toto prošetření o tamní situaci před zahájením mírové operace realizovat.

---

⁸⁰ Při těchto diskuzích se objevují různé pohledy na řešení dané situace a samozřejmě se zde projevují také odlišné zájmy členských států.

⁸¹ Stabilizační mise OSN v demokratické republice KONGO.

⁸² NADIN, Peter, An Argument for More Focused UN Peacekeeping Mandates. *Our world, Brought to you by United Nations University* [online]. Ourworld.unu.edu, 18. února 2014 [cit. 22. června 2017]. Dostupné na <<https://ourworld.unu.edu/en/an-argument-for-more-focused-un-peacekeeping-mandates>>.

3. Případová studie – Východní Timor

Stejně jako mnoho států Asie a Afriky, byla teritoriální hranice Indonésie spíše výsledkem dohody dvou koloniálních mocností, než etnickým vývojem, jak je tomu například v Evropě. Ostrov Timor měly pod svou koloniální správou dvě koloniální mocnosti- Portugalsko a Nizozemsko. Tyto měly ostrov rozděleny cca na polovinu (Východní a Západní Timor).

V poválečné situaci byly Nizozemské jednotky oslabené a nedokázaly zabránit rozšíření Islámu do všech jejich bývalých kolonií- tedy i do západního Timoru. Zatímco bývalá holandská kolonie v Západním Timoru se stala součástí Indonésie, převážně katolická polovina ostrova- Východní Timor zůstala i nadále pod portugalskou nadvládou. V roce 1974⁸³ byla vážně zpochybnována politická přijatelnost koloniální nadvlády nejen nad Timorem, ale nad všemi Portugalskými koloniemi. V důsledku nastalých událostí a také hospodářskou situací Portugalska⁸⁴, se Portugalsko v čele s prezidentem A. Spínolou rozhodlo, že se vzdá koloniální nadvlády nad Timorem a pomůže mu k autonomii a eventuální nezávislosti.

Začátkem srpna 1974 Portugalsko vyjádřilo svou ochotu spolupracovat při přechodu svých kolonií na autonomní nezávislé státy a Portugalská administrativa začala pomalu opouštět Východní Timor. Na území Východním Timoru začaly vznikat 3 nové politické organizace.

Nejsilnější z nich byla Timorská demokratická unie ⁸⁵ (dále jako „UDT“) podporovaná katolickými a venkovskými kruhy, vlastníky kávovníkových plantáží, vyššími úředníky a v neposlední řadě na Timoru usedlými Portugalci. Ta se přikláněla k „postupné autonomii pod portugalskou vlajkou“.⁸⁶

V opozici proti UDT stála levicová Timorská sociálnědemokratická asociace⁸⁷ (dále jako „ASDT“). ASDT striktně odmítala jakékoli formy kolonialismu a jejím cílem bylo navázat přátelské vztahy se sousedními státy. Politický program ASDT byl postaven

---

⁸³ Zásadní obrat v Portugalské koloniální politice přinesla tzv. Karafiátová revoluce, která proběhla v dubnu 1974 a svrhla vládu Marcella Caetana a přinutila jej rezignovat. TAYLOR, John G., *East Timor. The Price of the Freedom*. New York: Zed Books. 1999, s. 25.

⁸⁴ Celková rozloha portugalských kolonií v roce 1974 byla dvaadvacetkrát větší než Portugalsko samotné a finanční náklady na jejich údržbu („per capita“) přesahovaly dokonce výdaje Spojených států na válku ve Vietnamu. in SUTER, Keith D., *The Conquest of East Timor. Contemporary Review*, 1978, č. 1346, s. 134.

⁸⁵ União Democrática Timorese, UDT.

⁸⁶ KLÍMA, Jan. Východní Timor – špatné svědomí mezinárodního společenství. *Mezinárodní vztahy*, 1997, č. 1, s. 51.

⁸⁷ Associação Social Democrata Timorese, ASDT.

na řadě reforem v oblasti ekonomie, hospodářství (zemědělské produkce), zdravotnictví a školství, od které se slibovalo zvýšit gramotnost Timorského obyvatelstva. Dne 11. září 1974 se ASDT přeorganizovala na Revoluční frontu za nezávislý Východní Timor⁸⁸ (dále jako FRETILIN).⁸⁹

Třetí významnou politickou stranou se stalo Timorské lidové demokratické sdružení⁹⁰ (dále jako APODETI). APODETI, které usilovalo o spojení obou částí ostrova a připojení se k Indonésii, avšak s podmínkou zachování autonomie. Důvodem pro tento postoj byla politická a ekonomická zaostalost ostrova, která velmi ztěžovala možnost samostatnosti ostrova. Spojením Východního a Západního Timoru měly být napraveny důsledky nepřirozeného rozdělení vzniklého koloniální nadvládou. Tato politická strana byla podporovaná Islámskou menšinou⁹¹ a dalšími skupinami obyvatel, nejvíce v blízkosti hranice se Západním Timorem.

APODETI se ale narozdíl od ostatních dvou politických stran nesetkával s přílišnou podporou. Východotimořané se přikláněli k zachování vztahu s Portugalskem spíše než s připojením Východního Timoru k Indonésii, a to nejen z náboženských důvodů.⁹²

Již na počátku 60. let minulého století o Východní Timor začala projevovat zájem sousední Islámská Indonésie. V roce 1960 byl Východní Timor OSN prohlášen za nesuverénní území pod portugalskou správou. Indonésie toto prohlášení oficiálně respektovala. Tehdejší Indonéský ministr zahraničí deklaroval, že jeho vláda si nečiní žádné nároky na Portugalský Timor, severní Borneo, ani žádné jiné území, které nepatřilo k holandské Východní Indii.⁹³

Situace, která nastala po roce 1974 však znovu otevřela otázku možné anexy, lépe řečeno, otevřela otázku jak anexi Východního Timoru k Indonésii provést.

Od konce 60. let působila na území Východního Timoru Indonéská výzvědná služba (BAKIN), jejíž úkolem bylo získávání stoupenců anexy Timoru a mapovat dění.⁹⁴

---

⁸⁸ Frente Revolucionaria do Timor-Leste Independiente, FRETILIN

⁸⁹ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. Východní Timor a postkoloniální nacionalismus. *Proglas*, 1996, č. 9–10, s. 14.

⁹⁰ Associação Popular Democrática de Timor

⁹¹ Muslimská komunita představovala v roce 1975 zhruba tisíc osob. JOLLIFFE, Jill. *East Timor: Nationalism and Colonialism*. St. Luis: University of Queensland Press. 1978, s. 82.

⁹² DUNN, James. The Timor Affair in International Perspective. In: CAREY, Peter, CARTEGER, George. *East Timor at the Crossroads: The Forging of a Nation*. Honolulu: University of Hawaii Press. 1995, s. 61.

⁹³ TAYLOR, J. George. *East Timor. The Price of Freedom*. New York: Pluto Press, 1991. s. 20.

⁹⁴ tamtéž

Toto vše bylo v roce 1974 završeno přísně utajovanou operací "Komodo", která měla destabilizovat situaci v zemi směřující k nezávislosti a ospravedlnit tak invazi Indonésie do Východního Timoru.⁹⁵

Důležitou roli zde sehrála poválečná mezinárodní situace a strach západních mocností ze šířícího se komunismu.⁹⁶ V odrazu historické a politické situace v 70. letech, zejména po vítězství levicových režimů ve Vietnamu, Laosu a Kambodži, tak západní mocnosti ve jménu zabránění šíření komunismu v jihovýchodní Asii, raději daly souhlas s anexí Východního Timoru a souhlasily také s případnou vojenskou invazí Indonésie do Východního Timoru⁹⁷, než aby stát spadl do rukou komunistů.

Situace na území Východního Timoru a zejména napětí mezi UDT a FRETILIN se rychle zhoršovalo. Portugalská koloniální správa již nadále nedokázala tuto situaci držet pod kontrolou a v srpnu 1975 konflikt vyústil v občanskou válku.⁹⁸

FRETILIN se velmi rychle podařilo získat kontrolu nad celou situací a také nad celým územím Východního Timoru. Od místního obyvatelstva se jí dostalo velké podpory, snažila se proto o konsolidaci situace v zemi a vybudování vlastní administrativní struktury.

Pro Indonésii vítězství FRETILIN, a tedy cesta k nezávislosti Timoru, znamenalo při realizaci jejich plánů velkou komplikaci. Indonéská vláda se s touto situací nesmířila a zesílila propagační kampaň. Indonéské jednotky, vystupující jako „antikomunistická fronta“⁹⁹, iniciovaly krvavé střety s FRETILIN, jen aby podpořili zdání, že občanská válka stále není u konce a ospravedlnily tak předem dlouho plánovanou vojenskou invazi

---

⁹⁵ Operace Komodo zpočátku upřednostňovala nevojenský způsob anexe. Protiportugalská propaganda byla zaměřená na diskreci FRELIN a podporu APODETI. V případě, že operace nebude úspěšná, byl připraven i plán vojenské invaze. Americké a Australské výzvědné služby o indonéské „Operaci Komodo“ věděly minimálně na konci roku 1974. DUNN, James. *The Timor Affair*. Jacaranda press. 1983, s. 62.

⁹⁶ Americký prezident Dwight Eisenhower, napsal v dubnu 1954 britskému ministerskému předsedovi Winstonu Churchillovi: „Jestliže to Francouzi nedotáhnou do konce, jestliže přejde Indočína do rukou komunistů, a dojde-li proto k posunu poměru sil v celé Asii a v Pacifiku, mohlo by to mít katastrofální důsledky pro naše i vaše strategické postavení (...) Nevím, jak bychom pak ubránili před komunisty Thajsko, Barmu a Indonésii. To si nemůžeme dovolit. Přímo by pak byly ohroženy Malajsie, Austrálie a Nový Zéland. Byl by přerušena řetěz ostrovů táhnoucí se podél asijské pevniny. Japonsko by bylo zbaveno nekomunistických trhů a zdrojů potravin a surovin. Bylo by vystaveno takovému tlaku, že by časem uzavřelo kompromis s komunistickým světem, který by spojil lidské a přírodní zdroje Asie s japonským průmyslovým potenciálem.“ KISSINGER, Henry: *Umění diplomacie*. Praha, Prostor 1999, s. 658.

⁹⁷ East Timor Revisited. Ford, Kissinger and the Indonesian Invasion, 1975, 1976. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 62, 6. prosince 2001. [cit. dne 5.6.2017]. Dostupné na: <<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB62/>>.

⁹⁸ Ta, i když trvala poměrně krátkou dobu stála život 2 000–3 000 lidí. SIMONS, Geoff L. *Indonesia: The Long Oppression*. New York: Palgrave Publishers. 2000, s. 62.

⁹⁹ složená z příslušníků UDT a APODETI

Indonéské armády. FRETILIN když byla 28. listopadu 1975 Indonéskými jednotkami dobyta Atabea, ležící východně od Dili, se rozhodl vyhlásit nezávislou „Demokratickou republiku Východní Timor“.¹⁰⁰

Na tuto situaci Indonésie bleskově zareagovala operací „Seroja“¹⁰¹ a dne 7. prosince 1975 začala s obsazováním Dili. O pár dnů později se indonéské jednotky dostaly do Bacau- druhého největšího východotimorského města a odtud se vlna invaze šířila dále do vnitrozemí.

Portugalská vláda ihned po zahájení invaze přerušila s Indonésií diplomatické styky a obrátila se na Radu bezpečnosti OSN, aby posoudila, zda ze strany Indonésie došlo k aktu agrese a také ji požádala o poskytnutí pomoci s dokončením procesu dekolonizace.

Valné shromáždění přijalo dne 12. prosince 1975 rezoluci, ve kterém invazi Indonésie označilo jako akt agrese a vyzvalo Radu bezpečnosti, aby „přijala neodkladná opatření k ochraně územní integrity Portugalského Timoru a nezcizitelného práva tamního lidu na sebeurčení“. Zároveň vyzvalo také indonéskou vládu, aby „neprodleně stáhla své ozbrojené síly z území Portugalského Timoru“.¹⁰²

Přesně v tomto znění dne 22. prosince 1975 Rada bezpečnosti schválila rezoluci¹⁰³, nicméně indonéská vláda se nezachovala tak, jak se předpokládalo. Naopak indonéský ministr zahraničí A. Malik popřel jakoukoli vojenskou invazi a uvedl, že mimo „dobrovolníků“, kteří přišli na výzvu o pomoc ze strany „antikomunistické fronty“ na území Východního Timoru, nemá jakékoli vojáky.

Dne 22. dubna 1976 byla Radou bezpečnosti vydána další rezoluce, potvrzující právo Východotimořanů na sebeurčení a požadující stažení indonéské armády.¹⁰⁴ Indonéská vláda, která cítila tlak ze strany OSN se rozhodla učinit razantní krok, který by participaci na Východním Timoru „legitimizoval“ a nechala dne 31. května 1976 V Dili

---

¹⁰⁰ Nezávislost Východního Timoru však nebyla uznána ani Portugalskem ani OSN. TAYLOR, J. G.: East Timor, s. 63.

¹⁰¹ Operace „Seroja“ byla masivní operací, která zahrnovala vylodění jednotek o síle asi 10 tisíc mužů, příslušníků elitní indonéské armády, to vše bylo provázeno masivními leteckými útoky a bombardováním. LEE, Khoon Choy. *Fragile Nation: The Indonesian Crisis*. World Scientific Publishing Company, 1999, s. 215–216.

¹⁰² Valné shromáždění OSN. Rezoluce č. A/RES/3485 (1975) ze dne 12. prosince 1975. Rezoluce byla schválena 72 hlasy, 10 států se vyslovilo proti, 43 států se zdrželo hlasování (Velká Británie, USA, většina států západní Evropy atd.).

¹⁰³ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/ 384 (1975) ze dne 22. prosince 1975.

¹⁰⁴ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/389 (1976) ze dne 22. dubna 1976.

svolat "Lidové shromáždění"¹⁰⁵, jež mělo vyústit v podepsání petice žádající připojení Východního Timoru a Indonésie.¹⁰⁶ Východní Timor byl na základě petice prohlášen za 27. provincii Indonésie.

OSN toto prohlášení a anexi nikdy neuznala a nadále považovala Východní Timor za území pod portugalskou nadvládou. Připomeňme, že USA, Velká Británie i australská vláda daly ještě před invazí Indonésie předem najevo, že proti tomuto postupu, z důvodu obavy vzniku další komunistické země, nebudou protestovat, a tak situace, která nastala byla v zásadě tiše tolerována.

Indonéské jednotky, jejichž úkolem bylo "vyčistit" ostrov od všech, kteří projevují známky odporu, zahájily dlouhé období útlaku, masakrů, teroru a genocidy.¹⁰⁷ Čistky spojené s terorem, hladomorem a nemocemi, které způsobily umrtí 200 000¹⁰⁸ Východotimořanů, probíhaly až do počátku 80. let.

Východotimořané i přes hrůznou situaci, která ostrov ovládala, dále pokračovali ve svém boji za nezávislost. V roce 1988 vytvořili Národní radu mauberského hnutí odporu (CNRM), ta reprezentovala všechny politické strany, které lobovaly za „osamostatnění a zavedení demokratického režimu západního typu na Východním Timoru“¹⁰⁹

Na přísně utajované a dlouhou dobu přehlížené dění na Východním Timoru, se postupně začala upínat pozornost dalších zemí, organizací i jednotlivců, a to zejména kvůli vytrvalé diplomatické aktivitě Portugalska a bojujícím Mauberům.

Zlomový okamžik ve vývoji se stal v květnu 1998, kdy indonéský prezident Suharta, pod velkým tlakem, oznámil svou rezignaci.¹¹⁰

Suhartův nástupce- Jusuf Habibie začal v červenci 1998 stahovat indonéské bojové jednotky z Východního Timoru.¹¹¹ Prezident Habibie oznámil, že je ochoten

---

¹⁰⁵ Lidové shromáždění bylo složené z předem pečlivě vybraných představitelů proindonéských politických stran (zejména APODETI), kteří za přítomnosti několika zahraničních novinářů a pozorovatelů petici podepsali.

¹⁰⁶ Východní Timor se stal 27. provincií Indonéské republiky pod názvem Timor Timur v čele s guvernérem jmenovaným indonéskou vládou. CRIBB, Robert, BROWN, Colin. *Modern Indonesia: a History since 1945*. New York: Longman Publishing. 1995, s. 133.

¹⁰⁷GEORGE, Alexander. Genocide in East Timor. *Contemporary Review*, 1986, roč. 249, č. 1448, s. 119.

¹⁰⁸ K tak tomuto tragickému číslu přispěly dodávky nejmodernějšího vojenského materiálu, o jehož distribuci se postaraly především Spojené státy, Západní Německo, Francie a Velké Británie

¹⁰⁹ KLÍMA, J.: Východní Timor – dějiny, s. 208.

¹¹⁰ Právě Suhartův režim byl odpovědným za největší masakry na Východním Timoru. RABASA, Angel: *Military and Democracy in Indonesia: Challenges, Politics, and Power*. RAND Corporation 2002, s. 38.

¹¹¹ Human Rights Watch World Report 1999. Indonesia and East Timor. Dostupné na: <http://www.hrw.org/hrw/worldreport99/asia/indonesia.html>.

poskytnout Východnímu Timoru speciální autonomii¹¹², pod podmínkou, že se stane oficiální součástí Indonéské republiky a že se pro tuto autonomii vysloví většina obyvatel v referendu.¹¹³

O tomto návrhu se začalo rychle vyjednávat a jednání brzy vyústilo v přijetí Dohody mezi Indonésií a Portugalskem¹¹⁴, která stanovovala otázku, která bude položena při lidovém hlasování a taktéž i podmínky aplikace výsledků hlasování. V případě, že by byl návrh na autonomii přijat, obsahovala také Ústavní rámec určený pro tuto nastalou situaci.¹¹⁵ Dohoda mezi Indonésií a Portugalskem byla podepsána 5. května 1999 v New Yorku.

Otázka v lidovém hlasování zněla:

“Akceptujete navrhovanou zvláštní autonomii pro Východní Timor”

nebo

“Odmítáte navrhovanou zvláštní autonomii pro Východní Timor”¹¹⁶

Tímto byla opět otevřena otázka vzniku možné nezávislosti a samostatnosti Východního Timoru.

V čl. 2 Dohody se oba státy shodly a vyzvaly generálního tajemníka OSN (tehdy Kofiho Annana), aby ihned po podpisu dohody, jim pomocí operace OSN poskytl nápomoc při pořádání “lidového hlasování” a to zřízením operace pod vlajkou OSN.

Na počátku června 1999 byla do Dili vyslána 1. operace OSN UNAMET, jejíž úkolem bylo dohlížet nad registrací voličů, nad průběhem svobodného referenda a následným sčítáním hlasů.¹¹⁷ I když se získání nezávislosti zdálo být na dosah, teror

---

¹¹² Speciální autonomní region Východního Timoru- (special atonomy region of East Timor) SARET

¹¹³ COLLISON, Kerry B., Indonesia: Disintegration of the last great colonial power? *Defense & Foreign Affairs, Strategic Policy*, 2000, roč. 28, č. 10, s. 5.

¹¹⁴ Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore . A/53/951- S/1999/513, 5. května 1999, New York.

¹¹⁵ A Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore . A/53/951- S/1999/513, 5. května 1999, New York.

Report of the Secretary-General, Question of East Timor., A/53/951–S/1999/513. [cit. dne 5. června 2017].

Dostupné na: <<http://www.un.org/Docs/sc/reports/1999/sgrep99.htm>>.

¹¹⁶ "Do you accept the proposed special autonomy for East Timor within the Unitary State of the Republic of Indonesia? OR "Do you reject the proposed special autonomy for East Timor, leading to East Timor's separation from Indonesia?" A Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore . A/53/951- S/1999/513, 5. května 1999, New York.

¹¹⁷ United Nations Mission in East Timor (UNAMET). [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm>> .

proindonéských jednotek ještě eskaloval. Personál OSN vyslovil nesouhlas s chováním indonéské armády, která odpůrcům nezávislosti poskytovala potřebný materiál.¹¹⁸

Tak dlouho očekávané referendum se konalo v srpnu 1999. Asi 80% východotimořanů odmítlo připojení k Indonésii a hlasovalo pro nezávislost Východního Timoru.¹¹⁹

V čl. 6 Dohody bylo stanoveno, že v případě, že ve volbách dojde k odmítnutí návrhu na autonomii Východního Timoru, Indonéská vláda by měla podniknout potřebné kroky k ukončení své působnosti na Východním Timoru, obnovit stav, který zde byl před rokem 1976 a zároveň spolu s Portugalskou vládou a OSN by měly učinit kroky, které povedou k řádnému a klidnému přechodu výkonu správy nad územím Východního Timoru na OSN. Generální tajemník měl dále pokračovat v jednání, včetně návrhu vhodného legislativního rámce, jejíž výsledkem měla být úplná nezávislost Východního Timoru.

Proindonéská milice se v souladu s tímto ustanovením zdaleka nezachovala a naopak zahájila systematický teror místního obyvatelstva včetně ničení infrastruktury, budov a deportací osob. Terčem útoku se stali také členové mise UNAMET, kteří z tohoto důvodu museli být urychleně evakuováni.¹²⁰

Dohled nad celou situací na Východním Timoru měla v souladu s čl. 3 Dohody¹²¹, vykonávat Indonéská vláda. Ta tvrdila, že se snaží o to, aby násilí bylo ukončeno, ve skutečnosti se ale indonéská armáda aktivně sama do bojů a do systematického ničení země zapojovala.

Mezinárodní tlak na OSN s rostoucím počtem obětí a horšící se situací sílil.¹²² Rada bezpečnosti se stále nechtěla uchýlit k vojenskému zákroku a snažila se tuto situaci řešit diplomatickou cestou. Několikrát opětovně vyzvala Indonéskou vládu, aby v zemi

---

¹¹⁸ Na počátku července 1999 byla vypálena úřadovna mise UNAMET v Dili a konání referenda muselo být dvakrát odloženo.

¹¹⁹ Referenda se zúčastnilo asi 98 % z 451 792 registrovaných voličů, z nichž 94 388 (21,5 %) hlasovalo pro autonomii a 344 580 (78,5 %) proti autonomii tedy pro nezávislý Východní Timor. East Timor – UNTAET Background. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/peace/etimor/UntaetB.htm>>.

¹²⁰ JARDINE, Matthew. Days of Infamy and Memory. In *these Times*. 2002, s. 21., s. 10. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.etan.org/et2002a/january/06-12/21days.htm>>.

¹²¹ Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore. A/53/951- S/1999/513, 5. května 1999, New York.

¹²² V polovině září 1999 se počet obětí odhadoval na 1 000 osob, desetitisíce osob bylo ohroženo hladomorem a přes 400 000 se jich ocitlo bez přístřeší. KLÍMA, Jan. Východní Timor. Praha: Libri. 2003, s. 99; Amnesty International Report 2000. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <http://web.amnesty.org/report2000/ar2000>.

situaci zajistila a upozornila ji, že nese plnou odpovědnost nad situací. OSN však neměla k dispozici právní prostředky, kterými by tuto povinnost Indonésie mohla vymáhat. Dne 10. září 1999 generální tajemník OSN Kofi Annan na konferenci v New Yorku prohlásil, že Indonésie není schopna situaci ve Východním Timoru dostat pod kontrolu, zamezit násilí a je potřeba bezodkladně přijmout jiná mezinárodní opatření.¹²³

Následující intervence jednotek OSN narážela na mnoho, zejména politických, překážek. Rada bezpečnosti nechtěla operaci schválit bez souhlasu Indonésie. Tohoto souhlasu muselo být dosaženo politickým nátlakem ze strany dalších států. Velká Británie a USA, které po celou dobu Indonésii podporovaly a zásobovaly ji zbraněmi, přerušily vojenský kontakt, zastavily distribuci zbraní a přístup Indonésie k humanitární a hospodářské pomoci.¹²⁴ Shodně se zachovala také Evropská unie, Mezinárodní měnový fond a Světová banka. Tento postup mezinárodních organizací a států přiměl Indonéskou vládu, aby s rozmístěním mírových jednotek souhlasila.

Dne 15. září 1999 byla přijata rezoluce Rady bezpečnosti č.1264¹²⁵, kterou byl na základě kapitoly VII odsouhlasen vznik operace INTERFET¹²⁶.

Operací INTERFET se podařilo obnovit mír a bezpečnost na Východním Timoru a OSN tak mohla přistoupit k dalšímu kroku.

Dne 19. října 1999 Indonésie konečně uznala výsledky hlasování a v souladu s Dohodou, začala stahovat svůj policejní, vojenský i státní personál z území Východního Timoru. Dne 25. října 1999, před vypršením mandátu operace UNAMET, byla schválena rezoluce Rady na základě, které vznikla mise UNTAET¹²⁷. UNTAET byla komplexní operace, jejíž úkolem bylo převzetí kompetence Portugalska, tj. správy nad Východním Timorem, a to do doby, než Východní Timor bude v pozici, kdy bude moci UNTAET nahradit vlastní funkční vládou.

---

¹²³ The United Nations and East Timor: A Chronology. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/peace/etimor99/chrono/chrono_frame.html>.

¹²⁴ ROBERTS, Kathleen L.: The United States and the World: Changing Approaches to Human Rights Diplomacy under the Bush Administration. *Berkeley Journal of International Law*, 21, 2003, č. 631, s. 652–653. Srov. GERSHMAN, John. Fighting Terrorism, Undermining Democracy in Indonesia. *Foreign Policy in Focus*, září 2001. [cit. dne 5 června 2017]. Dostupné na: <<http://www.fpiif.org>>.

¹²⁵ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1264 (1999) ze dne 15. září 1999.

¹²⁶ Vedením mise byla pověřena Austrálie, ta vyslala více než 8 000 vojáků (později až 11 000) vojáků. Mezi dalších 22 zemí, které operaci přispěly, patřily Velká Británie, Portugalsko, Kanada Thajsko, Filipíny, Jižní Korea, Singapur, Nový Zéland atd. DICKENS, David: The United Nations in East Timor: Intervention at the Military Operational Level. *Contemporary Southeast Asia*, 23, 2001, č. 2, s. 213–233.

¹²⁷ Přečasná správa Spojených národů pro Východní Timor

Postupně na Východním Timoru začaly vznikat jednotlivé politické orgány, do jejichž fungování se již východotimořané aktivně zapojovali. UNTAET, i přes stále probíhající násilné střety¹²⁸ dovedla Východní Timor k oficiálnímu vyhlášení nezávislosti 20. května 2002. Východní Timor- přijal nové jméno Timor- Leste a stal se 191. členem OSN.

OSN došla k závěru, že i přesto, že se Východní Timor stal samostatným nezávislým státem, je třeba mu i nadále poskytovat určitou podporu, po dobu než bude schopen vystupovat zcela nezávisle i bez asistence.

Dne 17. května 2000 byla Radou bezpečnosti přijata rezoluce č. 1410, kterou bylo s působností od 20. května 2000 schválena mise UNMISSET¹²⁹.

Úkolem UNMISSET bylo pokračovat v poskytování asistence Východnímu Timoru s ustavením veřejné správy. Tato asistence spočívala například ve vedení a zaškolování veřejných činitelů a soudců, tréninku východotimorské civilní policie, nápomoc s vnitřní a vnější bezpečností a rozmístěním ozbrojených armádních jednotek (nejvíce podél hranice mezi Východním a Západním Timorem).

3.1. UNAMET- United Nations Assistance Mission to East Timor

Operace UNAMET¹³⁰ byla zřízena dne 11. června 1999 rezolucí Rady bezpečnosti č. 1246¹³¹. Tato rezoluce byla přijata na výzvu Indonésie a Portugalska, kteří v rámci dohody podepsané 5. května 1999¹³² požádaly Generálního tajemníka OSN, aby inicioval operaci, která dohlédne na průběh "lidového hlasování", ve kterém se měli obyvatelé Východního Timoru vyjádřit k otázce, zda přijímají či odmítají návrh Indonésie na autonomii Východního Timoru.

Generální tajemník na žádost OSN¹³³ stanovenou čl. 8 rezoluce RB č. 1236¹³⁴, ve které RB pozitivně reagovala na Dohodu z 5. května, v níž obě strany konfliktu vyjádřily

---

¹²⁸ Iniciátorem násilných střetů byly indonéské ozbrojené skupiny. RB OSN v září roku 2000 vyzvala rezolucí číslo 1319 indonéskou vládu, aby okamžitě přijala opatření směřující ke zvýšení bezpečnosti, nejen v uprchlických táborech, ale zejména v pohraničním pásmu. Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1319.

¹²⁹ United Nations Mission of Support in East Timor

¹³⁰ United Nations Mission in East Timor (UNAMET). [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm> .

¹³¹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1246 (1999) ze dne 11 června 1999.

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/174/13/PDF/N9917413.pdf?OpenElement>

¹³² Agreement between the Republic of Indonesia and the Portugese Republic on the Question of East Timor. Dostupné na: http://www.un.org/peace/etimor99/agreement/agreeFrame_Eng01.html (5.6.2017)

¹³³ V souladu s čl. 98 Charty Generální tajemník vykonává všechny úkoly, které mu orgány OSN svěří.

¹³⁴ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1236 (1999) ze dne 7. května 1999.

svůj souhlas s participací OSN při hlasovacím procesu jež je podmínkou pro zřízení PKO tak, jak je vyžadováno dle čl. 38 Charty OSN, ji informoval o vývoji situace na Východním Timoru a navrhl ji přijmout potřebná opatření.

RB na základě jeho zprávy¹³⁵ po konzultaci s vyslanci Austrálie, Indonésie, Nového Zélandu a Portugalska, kteří projevíli zájem účastnit se konzultace bez práva hlasovat¹³⁶, 11. června 1999 rezolucí č. 1246, ustanovila misi UNAMET.¹³⁷

Operace UNAMET byla zřízena za účelem organizace a dohledu nad průběhem lidového hlasování¹³⁸, ve kterém obyvatelé Východního Timoru měli vyslovit svůj názor, zda přijímají speciální autonomii či nikoliv, a určit tak budoucnost své země. Hlasování bylo naplánováno na 8. srpna 1999 (tak jak ostatně stanovuje bod 1. rezoluce). V souladu s touto rezolucí byla Organizace spojených národů oprávněna působit ve Východním Timoru během celého konzultačního procesu, včetně následného vyhlášení výsledků až do 31. 8. 1999.

Dohoda¹³⁹ uzavřená mezi Indonéskou a Portugalskou republikou o otázce Východního Timoru, podepsaná dne 5. května 1999 jasně určovala, že Organizace spojených národů bude hrát významnou roli také při následné realizaci výsledků voleb.

Pro případ, že se většina obyvatel Východního Timoru vysloví pro přijetí autonomie a tedy vejde v platnost Ústavní rámec zvláštní autonomie Východního Timoru¹⁴⁰ čl. 56 Ústavy, dává generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů odpovědnost a pravomoc monitorovat a ověřovat dodržování Dohody. Tato pravomoc zahrnuje dohled nad volbami členů REGIONAL COUNCIL OF PEOPLES REPRESENTATIVES of SARET¹⁴¹ tak, aby proběhly svobodně a spravedlivě. Pro tento účel má generální tajemník pravomoc vytvořit oddělení, která sám považuje za nezbytné.

---

¹³⁵ Zpráva Generálního tajemníka č. S/1999/513 ze dne 5. květen 1999.

¹³⁶ Čl. 31 Charty OSN stanoví, že každý člen OSN, který není členem RB, se může účastnit bez práva hlasu rozpravy o kterékoli otázce vznesené na RB, v případě, že RB uzná, že zájmy člena jsou dotčeny.

¹³⁷ Na operace se účastnilo asi 900 pracovníků z různých zemí světa, Tato mise vyslala do regionu zhruba 900 pracovníků z různých zemí světa pověřených výkonem funkcí souvisejících s organizováním lidového hlasování. UNAMET rovněž zaměstnala místní obyvatele, jejichž počet v průběhu samotného hlasování dosáhl počtu 4 000.

¹³⁸ Na základě přímého, všeobecného a tajného hlasování mělo být zjištěno, zda východotimořané přijímají navrhovanou speciální autonomii Východního Timoru či nikoli.

¹³⁹ Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore . A/53/951- S/1999/513, 5. may 1999, New York.

¹⁴⁰ A constitutional freamework for a special uronomy for East Timor

¹⁴¹ Special Autonomous Region of East Timor

Čl. 59 Dohody navíc povolává generálního tajemníka, aby jmenoval a následně kontroloval činnost Reprezentativní přechodné rady¹⁴², která bude účinná až do volby Regionální rady zástupců lidu SARET.

Pokud by volby vedly k odmítnutí autonomie, čl. 6 stanoví, že Indonésie, Portugalsko a Generální tajemník by se měli dohodnout o opatřeních nutných pro pokojné a řádné převedení pravomoci nad Východním Timorem na Organizace spojených národů. Generální tajemník má poté iniciovat zahájení proces přechodu Východního Timoru k nezávislosti.

Operace UNAMET se mělo účastnit okolo 280 civilních policistů¹⁴³ a asi 50 styčných důstojníků.¹⁴⁴

Na návrh generálního tajemníka byl mandát UNAMET rozšířen o:

A) politickou složku, která bude odpovědná za dohled nad dodržováním spravedlivého politického prostředí, pro činnost politických a jiných nevládních organizací, tak aby tyto mohly vykonávat svou činnost svobodně. Součástí úkolu této složky bude poskytování poradenství zvláštnímu zástupci ve všech záležitostech, které by mohly mít politický dopad.

B) volební složku, odpovědnou za všechny činnosti spojené s registrací voličů a hlasováním

C) informační složku, která objektivně a nestranně (aniž by došlo k ovlivňování výsledků) poskytne obyvatelům Východního Timoru informace o podmínkách Všeobecné dohody a navrhovaného rámce autonomie, o postupu hlasování jakož i o důsledcích hlasování pro nebo proti návrhu tak, jak je stanoveno v bodu E Dohody o způsobech lidového hlasování na Východním Timoru přímými volbami.¹⁴⁵

Operace UNAMET byla dvakrát rozšířena, zejména kvůli přesunutí data konání referenda, a to dne 3. srpna 1999 rezolucí Rady bezpečnosti č. 1257¹⁴⁶ a 27. srpna 1999 rezolucí Rady bezpečnosti č. 1262¹⁴⁷.

---

¹⁴² Transitional Council

¹⁴³ Počet policistů, kteří budou v rámci mise nápomocni indonéské policii při výkonu její působnosti a budou dohlížet nad průběhem hlasování, nad sčítáním hlasů, nad přepravou volebních lístků a urn z a do volebních místností byl stanoven na 280.

¹⁴⁴ V bodě 3 rezoluce bylo do mise povoláno 50 styčných důstojníků, kteří měli usměrňovat kontakt s Indonéskými vojenskými silami a zaručit tak klidný průběh operace.

¹⁴⁵ Agreement regarding the modalities for the popular consultation of the East Timorese through a direct ballot. Příloha II, A/53/951, S/1999/513.

¹⁴⁶ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1257 (1999) ze dne 3. srpna 1999.
¹⁴⁷ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1262 (1999) ze dne 27. srpna 1999.

První rezoluce prodloužila trvání operace do 30. září 1999. Rezoluce č. 1262 na návrh Generálního tajemníka¹⁴⁸ prodloužila operaci do 30. listopadu 1999 a rozšířila policejní a vojenskou složku tak, aby generální tajemník měl dostatečné prostředky pro plnění povinností mu vyplývajících z Dohody.

RB svým jednohlasným přijetím rezoluce č. 1262 (1999) schválila návrhy generálního tajemníka a zřídila vojenskou složku, která má za úkol plánovat a připravovat situaci pro volby nové vlády, zvýšení civilní policejní složky mise až na 460 pracovníků, kteří by i nadále poskytovaly poradenství indonéské policii a připravovali by nábor a odbornou přípravu nové východotimorské policejní síly. Vojenská spojovací složka měla být navýšena až na 300 zaměstnanců, kteří budou vykonávat potřebné vojenské funkce a nadále se podílet na práci orgánů Východního Timoru zřízených za účelem podpory míru a stability a budou Zvláštnímu zástupci pro lidové konzultace Východního Timoru poskytovat poradenství o bezpečnostních otázkách.

V rezoluci je upraveno zřízení složky civilních záležitostí, která pomáhá Radě bezpečnosti při dohledu nad dodržováním dohody z 5. května a zřízení informační složky, která poskytne informace o pokroku dosaženém při sčítání výsledků hlasování a šíří poselství podporující usmíření, důvěru, mír a stabilitu.¹⁴⁹

3.1.1. Jasnost mandátu operace UNAMET

Generální tajemník ve své zprávě poskytl podrobný popis konzultačního procesu, který probíhal před schválením rezoluce č. 1246. Doporučil Radě bezpečnosti postup vhodný pro určení velikosti a rozsahu mandátu a velikosti celé mise. Zdůraznil, že předpokladem pro úspěšnost mise je především důvěra ze strany indonéských orgánů a plná podpora Rady bezpečnosti OSN.¹⁵⁰

Jak jsem uvedla výše, kvalitně a pečlivě stanovený mandát je základem pro úspěšnost operace.

---

¹⁴⁷ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1262 (1999) ze dne 27. srpna 1999.

¹⁴⁸ Zpráva generálního tajemníka č. 862 (1999) ze dne 9 srpna 1999.

¹⁴⁹ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1262 (1999) ze dne 27. srpna 1999.

¹⁵⁰ Zpráva generálního tajemníka č. S/1999/595 ze dne 22. května 1999. Kterou předložil na základě odstavce 8 rezoluce č. 1236 Rady bezpečnosti č. S/RES/1236 (1999) ze dne 7. května 1999, ve které byl Radou požádán, abych ji informoval o situaci ve Východním Timoru a o realizaci dohod přijatých dne 5. května 1999 vládami Indonésie a Portugalska a OSN (viz A / 53/951-S / 1999/513). Rada zejména Generálního tajemníka požádala aby poskytl návrhy postupů konzultačního procesu a aby předložil podrobné doporučení týkající se mandátu, velikosti, struktury a rozpočtu mise OSN, včetně civilních policistů.

Jelikož operace UNAMET byla zřízena na základě žádosti stran vyplývající z Dohody, mohli bychom vyhodnotit, že mandát odsouhlasený všemi stranami, je projevem jejich shodné vůle a lze jej považovat za dostatečně jasný.

Dle Dohody by měla být působnost generálního tajemníka a OSN ve dvou směrech:

- 1) dle čl. 2 má být zřízena operace za účelem organizace a dohledu nad průběhem lidového hlasování
- 2) dle čl. 7 má generální tajemník, spolu s adekvátní složkou OSN, povinnost zůstat přítomen na území během doby od ukončení hlasování do implementace jejich výsledků
- 3) dle čl. 5 a 6 má být činný při implementaci výsledků hlasování, ať již dopadne jakkoli.

Povinnost stanovená v čl. 2 Dohody byla jasně převzata do rezoluce RB č. 1246. Co se týče povinností generálního tajemníka mu stanovené čl. 7, čl. 5 a čl. 6, tyto na jeho návrh¹⁵¹ byly přeřaty do rezoluce RB č. 1262¹⁵², kterou byla UNAMET prodloužena a Mandát operace se rozšířil o:

- a) volební složku, jejíž úkolem bude plánovat a připravovat situaci pro volby nové vlády včetně vytvoření jejich právního rámce, institucí a technického zabezpečení
- b) vyšší počet personálu ve vojenské složce a složce civilní policie, tak aby mohli tito působit na celém území.

Účast civilní a informační složky zůstaly stejné.

Toto vše, aby byl dle čl. 6 Dohody¹⁵³ Generální tajemník schopen zahájit proces, který by umožnil transformaci k nezávislosti Východního Timoru. Tento mandát určoval především proces, ke kterému mělo po vyhlášení výsledků voleb dojít než konkrétní výsledek, který by šlo následně zhodnotit a varifikovat.

3.1.2. Realizovatelnost mandátu UNAMET

Realizovatelnost operace UNAMET bychom mohli rozdělit do dvou fází. Za první fázi můžeme označit dobu od ustanovení mise do ukončení voleb¹⁵⁴, tj. do vyhlášení jejich výsledků tak, jak bylo původně rezolucí 1246 zamýšleno.

---

¹⁵¹ Zpráva Generálního tajemníka č. č. S/1999/862 ze dne 9. srpna 1999.

¹⁵² Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce Rady bezpečnosti S/RES/1262 (1999) ze dne 27. srpna 1999.

¹⁵³ Čl. 6 určuje postup v případě, že autonomie nebude v referendu přijata, tak jak se bývalo opravdu stalo.

¹⁵⁴ Tato fáze zahrnuje stádium před registrací, stádium registrace, období politické kampaně a samotný průběh voleb a jejich ukončení.

Za druhou fází bychom mohli považovat dobu od ukončení voleb, kdy na návrh generálního tajemníka, který pramenil z čl. 7 Dohody, byla operace prodloužena do doby, než budou implementovány výsledky voleb.

1. fáze

Stádium od zřízení mise do počátku registrace

S rozmístěním UNAMET, se bezpečnostní podmínky především ve městech zlepšily. Nicméně od prvních návštěv podniknutých do jiných regionů Východního Timoru personál OSN uvedl, že prointegrační milice se nadále dopouštějí násilí a pokračují v zastrahování obyvatelstva. Tyto činnosti mají bezesporu vliv na politickou svobodu a mohou tak značně ovlivnit průběh a výsledky konzultačního procesu.

Generální tajemník, byl Valným shromážděním dle Dohody o bezpečnostních opatřeních (A/53/951- S/1999/513, příloha III) vyzván, aby zahájil registraci voličů pouze v případě, kdy z objektivního hlediska bude zajištěna situace, která zajistí mírovou realizaci konzultačního procesu.¹⁵⁵

Registrace

Jelikož situace tomuto nevyhovovala, datum začátku registrace muselo být z těchto důvodů o 3 týdny posunuto tak, aby UNAMET měla dostatek času k zajištění bezpečnosti a především, aby zajistila rovný přístup k registraci všem východotimořanům. Během těchto 3 týdnů došlo několikrát k útokům nejen na příslušníky UNAMET, ale také na konvoj s nákladem s humanitární pomocí doprovázenou členy Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. 10. července UNAMET dokončila nezbytné přípravy a den registrace voličů byl stanoven na 16. července. Datum konání voleb bylo taktéž posunuto a stanoveno na 30. srpna.

Stádium samotné registrace, se ukázalo být velkým úspěchem operace. Celkem se registrovalo 466,666 voličů, z toho 433,576 voličů se registrovalo přímo na území Východního Timoru.¹⁵⁶ Tento fakt ukázal na silnou vůli východotimořanů vyslovit svůj názor při lidovém hlasování a také se ukázala úspěšnost informační složky operace UNAMET při informování voličů.

---

¹⁵⁵ Hlavní podmínky, které musejí být naplněny, aby se mohly volby konat, stanovil generální tajemník v bodě 6 své zprávy ze dne 5. května. (A/53/951- S/1999/513).

¹⁵⁶ Zpráva generálního tajemníka č. A/54/654 ze dne 13. prosince 1999.

Tří členná volební komise¹⁵⁷ dohlížela na registraci voličů a potvrdila legitimitu a akceptovatelnost pro následné konání voleb.

Volební kampaň

Obě hlavní strany CNRT¹⁵⁸- reprezentující koalici podporující nezávislost a UNIF¹⁵⁹ podporující autonomii podepsaly dne 9. srpna 1999 Osnovu politické kampaně¹⁶⁰ připravenou OSN, ve které jsou stanovena základní práva jako je svoboda projevu, práva na svobodé volby, právo politických stran na svobodnou kampaň, zákaz ovlivňování či zastrahování novinářů a médií.¹⁶¹ Byly zřízeny Regionální Volební komise, které se skládaly z personálu operace UNAMET a představitelů hlavních volebních stran. Tyto komise měly působit jako diskuzní fórum v otázkách týkajících se kampaně, dále měly řešit mezikoaliční spory, a koordinovat a dohlížet nad plánovanými kampaněmi atd. Průběh volební kampaně bychom mohli označit spíše za klidný, za klidnou ale nemůžeme označit situaci, která na Východním Timoru nadále převládala.

Volby

Dne 30. srpna 1999 celých 98.6% z celkového počtu registrovaných voličů, tj. 446 953 východotimořanů vyslovilo ve volbách svůj názor. Po většinu času nebyl až na pár drobných potyček, zaznamenán větší násilný konflikt. Tento klidný průběh byl však zvrácen vraždou 2 účastníků UNAMET.

Sčítání hlasu proběhlo v Dilí a bylo dokončeno 4. září. 344 580, tj. 78.5% se vyslovilo proti autonomii, zbylých 21.5%, tj. 94 388 voličů se vyslovilo "pro".

Přes všechny bezpečnostní výzvy, se kterými se UNAMET setkala, lze celý proces prohlásit za úspěšný. Nezávislá volební komise konstatovala, že proces lidového hlasování byl spravedlivý a v souladu s New Yorkskou Dohodou tak poskytuje přesný obraz vůle obyvatelstva Východního Timoru"¹⁶². UNAMET se tak podařilo zajistit

---

¹⁵⁷ Nezávislá komise stávající se ze tří významných právníků s rozsáhlými zkušenostmi v oblasti volebních procesů: Patrickem Bradleyem (Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Irska), Johanem Krieglerem (Jižní Afrika) a Bong-Scukem Sohnem (Korejská republika) byla vytvořena za účelem zajištění úplné transparentnosti procesu konzultací a celkové hodnocení konzultací procesu- od registrace po ověřování výsledků voleb

¹⁵⁸ the National Council of Timorese resistance

¹⁵⁹ Front Bersana pro- Otonomi Timor- Timor

¹⁶⁰ Draft code of conduct

¹⁶¹ United Nations Mission in East Timor (UNAMET). [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <www.un.or/peace/etimor/etimor.htm>.

¹⁶² Commission stated that "the popular consultation had been procedurally fair and in accordance with the New York Agreements, and consequently provided an accurate reflection of the will of the people of East Timor."

transparentnost voleb a současně ochránit tajnost hlasování, a tím také dokončit úspěšně konzultační proces.

Fáze 2.

Období od vyhlášení voleb do implementace jejich výsledků

Generální tajemník ve své zprávě ze dne 9. srpna odkazem na ustanovení čl. 7 Dohody, kterým byl požádán, aby i po skončení voleb zůstala OSN v oblasti aktivní, navrhl Radě prodloužení působnosti UNAMET a především její restrukturalizaci, kterou chtěl docílit toho, aby jednotky UNAMET byly schopny reagovat na eskalaci konfliktů, která dle něj po volbách nastane, a budou také schopny úspěšně plnit požadavky stanovené v čl. 6¹⁶³ Dohody.¹⁶⁴

Jelikož se situace na území razantně zhoršovala Rada bezpečnosti, po té, co několikrát důrazně vyzvala Indonésii, aby plnila své povinnosti vyplývající ji z Dohody, konstatovala, že současná situace na Východním Timoru představuje reálnou hrozbu pro světový mír a bezpečnost a ve své rezoluci č. 1264 ze dne 15. září 1999 schválila vznik operace INTERFET s robustním mandátem dle kapitoly VII Charty OSN. (Operace, ač zřízena dle Kapitoly VII Charty OSN byla podpořena Indonéskou vládou, která 12. září 1999 souhlasila s mezinárodní aktivitou na Východním Timoru za účelem obnovení míru a bezpečnosti¹⁶⁵).

Jak uvádí ve své zprávě ze 4. října 1999 generální tajemník: “Restrukturalizace operace UNAMET se stala s rostoucím množstvím útoků prioritní a je jí dosahováno právě s pomocí INTERFET”.¹⁶⁶

V říjnu působilo na východním Timoru celkem 84 zaměstnanců UNAMET, z toho 36 vojenských styčných důstojníků, 16 civilních policistů a 32 mezinárodních pracovníků, další byli z důvodu násilí staženi nebo přesunuti do Australského Denweru.

Po zřízení operace INTERFET, která měla UNAMET umožnit opětovný výkon jejího mandátu, personál UNAMET, který v oblasti zůstal během krizového období, se stal znovu aktivním.¹⁶⁷ Dne 27. září 2000 UNAMET obnovila své velitelství. Jelikož téměř

---

¹⁶³ Vycházíme ze situace, která vyplynula z výsledků voleb. Aplikujeme tedy čl. 6 nikoli čl. 5 Dohody, která stanoví, jak by se postupovalo pro případ, kdy by autonomie byla přijata.

¹⁶⁴ Zpráva generálního tajemníka č. S/1999/862 ze dne 9 srpna 1999.

¹⁶⁵ Zpráva generálního tajemníka S/1999/1024 ze dne 4. října 1999.

¹⁶⁶ Zpráva Generálního tajemníka S/1999/1024 ze dne 4. října 1999.

¹⁶⁷ Většina vybavení UNAMET byla silně poškozena nebo zničena. Nedostatečná infrastruktura, zničené budovy nejen veřejné správy, humanitární krize a špatná logistika humanitární pomoci, toto jsou některé

veškeré vybavení a budovy, které měla UNAMET k dispozici, byly zničeny a infrastruktura v oblasti byla značně poškozená, doručení nového personálu a materiálu pro operaci bylo prvně závislé právě na těchto faktorech.

Jednotky UNAMET znovu zahájily stanovenou hlídkovou aktivitu a doprovázeny jednotkami INTERFET, navštívily všechny kantony ozbrojených sil Národního osvobození Východního Timoru (Falintil).¹⁶⁸

Přítomností mezinárodních jednotek operace INTERFET se postupně dařilo nastolovat mír a bezpečnost ve všech částech území. Indonéská armáda, indonéská policie, jakož i všichni státní úředníci opustili území a nechali zde zemi bez státní správy (dle čl. 3 Dohody byla indonéská vláda odpovědná za udržování bezpečí na území). INTERFET po konzultaci s UNAMET a ICRC¹⁶⁹ tak stanovila základní dočasná právní a praktická opatření pro činnosti dříve vykonávané soudy a policejními orgány. Na tripartitním zasedání konaného dne 28. září s ministry zahraničních věcí Indonésie a Portugalska obě vlády znovu potvrdily souhlas s převedením pravomoci ve Východním Timoru na OSN v souladu s čl. 6 Dohody z 5. května 1999 a začalo se jednat o zřízení Přejídné správy OSN¹⁷⁰

Generální tajemník se ve své zprávě z 4. října 1999 vyjádřil, že situace na Východním Timoru je kritická. Občanská administrativa již nadále nefunguje, zákonný a soudní systém zanikl a země se potýká s humanitární krizí. Navrhl proto Radě bezpečnosti, aby naléhavě přijala opatření a zřídila operaci UNTAET.

3.1.2. Vyhodnocení – byla operace UNAMET úspěšná v naplnění svého mandátu

Jak jsem již dříve zmínila, neexistuje jednotná definice pojmu “peacekeeping”, lze však shrnout, podle všech mnou výše uvedených definic¹⁷¹, že peacekeeping obsahuje tyto definiční znaky:

1. nasazení vojenského, policejního a často civilního personálů jednajícího nestranně mezi stranami konfliktu¹⁷²

---

faktory, se kterými se musela UNAMET po svém opětovném zavedení vypořádat. Nedošlo k obnovení operace pouze po materiální ale též po personální stránce.

¹⁶⁸ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/1999/1024 ze dne 28. listopadu 1995.

¹⁶⁹ International Committee of the Red Cross

¹⁷⁰ UNTAET

¹⁷¹ Tj. definice PKO podle OSN, Agendy pro Mír, dle Sira Marraca Goulinga, Australského Společného stálého Výboru pro zahraniční věci, obranu a obchod.

¹⁷² Na operaci se účastnilo asi 900 pracovníků z různých zemí světa, Tato mise vyslala do regionu zhruba 900 pracovníků z různých zemí světa pověřených výkonem funkcí souvisejících s organizováním lidového

2. souhlas stran konfliktu s rozmístěním jednotek
3. mandát dovolující jednotkám použít sílu pouze k sebeobraně
4. od prevence až po následné udržení míru

Operace UNAMET byla zřízena na základě žádosti obou stran konfliktu vyplývající z Dohody uzavřené 5. května v New Yorku. Mohli bychom vyvodit, že tímto byl naplněn předpoklad souhlasu stran konfliktu s rozmístěním jednotek dle čl. 38 Charty OSN stanovující, že “...*Rada bezpečnosti může, žádají-li to všechny strany ve sporu, činit jim doporučení pro pokojné řešení sporu.*”

Velký význam má souhlas hostitelského států, který má pravomoc rozhodovat o jeho vnitřních záležitostech “žádné ustanovení této Charty nedává Organizaci spojených národů právo, aby zasahovala do věcí, které patří do vnitřní pravomoci kteréhokoli státu...”.¹⁷³ Zda bylo v analyzovaném případě hostitelským státem Portugalsko nebo Indonésie je sporné. Indonésie, na základě lidového hlasování, prohlásila dne 31. května 1975 Východní Timor za 27. provincii Indonésie.¹⁷⁴ OSN toto prohlášení nikdy neuznala. Jelikož byl ale souhlas v Dohodě vyjádřen oběma státy, tento předpoklad byl naplněn.

RB jednající v souladu s čl. 24 postupovala dle cílů a zásad OSN a přijala opatření, aby se předešlo možnému budoucímu konfliktu.

Jelikož RB deklaratorně neurčila, že došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo k činu útočnému, operace UNAMET mohla a byla zřízena dle Kapitoly VI Charty OSN a její mandát tak jednotky opravňoval k použití zbraní pouze k sebeobraně.

Pokud při hodnocení úspěšnosti operace pomineme násilí a teror, kterého se dopouštěly Indonéské jednotky na místním obyvatelstvu a zaměříme se pouze na hodnocení úspěšnosti dle autorů Paula Diehla a Daniela Druckmana, tj. zda byl nebo nebyl naplněn mandát, operaci UNAMET můžeme považovat spíše za úspěšnou. Mandát, který byl bezesporu primární, byl daný rezolucí č. 1246 zcela naplněn.

Na území východního Timoru se realizovaly první svobodné volby s nečekaně vysokou účastí voličů.

---

hlasování. UNAMET rovněž zaměstnala místní obyvatele, jejichž počet v průběhu samotného hlasování dosáhl počtu 4 000.

¹⁷³ Čl. 2 Bod 7 Charty OSN

¹⁷⁴ Východní Timor se stal 27. provincií Indonéské republiky pod názvem Timor Timur v čele s guvernérem jmenovaným indonéskou vládou. CRIBB, Robert, BROWN, Colin. *Modern Indonesia: a History since 1945*. New York: Longman Publishing. 1995, s. 133.

Můj závěr potvrzuje dopis generálního tajemníka ze dne 3. září 1999, ve kterém informoval Radu, že UNAMET se podařilo uskutečnit lidovou konzultaci ve Východním Timoru o navrhované autonomii. Výsledek hlasování a konzultační proces jako celek byly řádně potvrzeny volební komisí a byly následující: 94 388 (21,5%) voličů hlasovalo ve prospěch a 344 580 (78,5%) proti.¹⁷⁵

Úspěšnost operace v naplnění mandátu byla potvrzena několikrát také samotnou RB. Ta např. v rezoluci č. 1262, kterou se prodlužuje a rozšiřuje mandát UNAMET “chválí UNAMET za nestrannou a efektivní implementaci jejího mandátu”¹⁷⁶ nebo v rezoluci č. 1264¹⁷⁷, kterou Rada zřizuje operaci INTERFET ve které se opakovaně vítá způsob provedení lidového hlasování ze dne 30. srpna 1999, které přesně odráží názory obyvatel Východního Timoru.”¹⁷⁸

Rozšířený mandát vydaný na žádost Generálního tajemníka, rezolucí č. 1262, jak jsem výše uvedla, nebyl určen cílem, kterého měla mise dosáhnout, ale spíše jako proces. Nelze tak jednoznačně určit, zda byl či nebyl naplněn.

Generální tajemník vyjádřil k celé situaci vzniklé na Východním Timoru ve své zprávě ze dne 4. října 1999. Ta je především zaměřena na jeho budoucnost tj. na zřízení multidimenzionální operace UNTAET, která by nahradila UNAMET a převzala urychleně správu nad Východním Timorem.

Při analýze operace UNAMET a její úspěšnosti jsem došla k závěru, že důležitým předpokladem, který je prerekvizitou stanovení jasného a realizovatelného mandátu a tedy “předurčuje” úspěšnost operace je také důležitost provedení předběžného šetření situace Radou bezpečnosti tak, jak ji toto právo přiznává článek 34 Charty OSN.

“Rada bezpečnosti může konat šetření o každém sporu nebo každé situaci, která by mohla vést k mezinárodním třenicím nebo vyvolat spor, aby určila, zda trvání sporu nebo situace by mohlo ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti”.

V případě operace UNAMET, k tomuto šetření nedošlo.

K předběžnému šetření nemuselo dojít z několika možných důvodů. RB vycházela ze žádosti stran a tedy věřila v jejich snahu o bezpečné vyřešení situace tak, jak je

---

¹⁷⁵ Letter no. S/1999/944, dated 3 September 1999 from the Secretary-General to the President of the Security Council regarding the result of the popular consultation.

¹⁷⁶ “Commending UNAMET for the impartial and effective implementation of its mandate”

¹⁷⁷ Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1264 ze dne 15. září 1999.

¹⁷⁸ “Reiterating its welcome for the successful conduct of the popular consultation of the East Timorese people of 30 August 1999 and taking note of its outcome, which it regards as an accurate reflection of the views of the East Timorese people” Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. 1264 (1999) ze dne 15. září 1999.

uvedeno v Dohodě. Dalším důvodem proč RB nekonala šetření byl fakt časového presu, do kterého se RB dostala. Na zřízení operace (počítejme od 5. května, kdy byla generálním tajemníkem RB informována) měla něco málo přes měsíc. Vezmeme-li v úvahu, že sama OSN nedisponuje stálými materiálními prostředky ani personálem a před zřízením každé operace musí generální tajemník žádat členské státy o poskytnutí jejich podpory, je tato doba velmi krátká.

Jak vyplývá z harmonogramu, operace UNAMET byla rozmístěna až těsně před plánovaným začátkem registrace voleb.

Zajímavé je, že při sjednávání Dohody nebyli přítomni zástupci z řad úředníků či obyvatel Východního Timoru, kteří bezesporu znají situaci a svůj národ nejlépe a dokázali by tak podat nejkvalitnější informace o dění na území a OSN nepovažovala za nutné zjistit jejich názor.

Lze tedy polemizovat o tom, zda v případě, že kdyby šetření dle čl. 34 Charty proběhlo, mandát operace UNAMET by nebyl stanoven širěji popřípadě zda by nebyla operace zřízena přímo dle kapitoly VII, dávající jednotkám oprávnění použít sílu také mimo případ sebeobrany.

4. Závěr

Navzdory tomu, že operaci UNAMET se podařilo naplnit téměř všechny body mandátu stanovených v rezolucích 1236 a 1246, nedostatek náhradního plánu pro případ zhoršené situace, měl za následek že taková situace se stala realitou. Ihned po vyhlášení výsledků voleb na ně pro indonéské ozbrojené jednotky razantně odpověděly a začaly plenit i ničit Východní Timor, zanechávajíc za sebou tisíce lidí bez domova. Samotný personál UNAMET se stal terčem útoků a dokonce 15 policistů bylo zabito.¹⁷⁹

To, že byl naplněn mandát operace ještě neznamená, že se operace nepotýkala s problémy. Tím hlavním byla otázka časové tísně, ve které rezoluce operace vznikala. OSN neměla možnost vyslat na území východního Timoru dopředu tým vyšetřovatelů (realizace čl. 34 Charty) a navíc neměla informace od zástupců místních obyvatel, kteří nejlépe znali situace ve své zemi.

Dalším velkým problémem byla skutečnost, že OSN, která vycházela z žádosti stran, nepočítala se situací, že se situace zhorší a neměla připravený náhradní plán.

Mnoho vědců vyslovilo svůj názor, že násilí, které se objevilo ihned po volbách mohlo a mělo být OSN předvídáno. Ať už by volby dopadly jakkoli, výsledkem musela být razantní změna a to transformace z pseudo kolonie na nezávislý demokratický stát nebo na autonomní část státu jiného.

Rada bezpečnosti má povinnost v průběhu každé operace zkoumat podmínky, průběh a možnosti realizace mandátu.¹⁸⁰ V případě potřeby, má možnost změnit mandát operace nebo popřípadě, pokud jsou splněny podmínky pro vznik operace nové, tuto novou operaci zřídit. Tato může působit paralelně s operací původní, jak tomu bylo v případě operací UNAMET a INTERFET¹⁸¹, nebo může předchozí operaci nahradit. Operace tak na sebe mohou lineárně navazovat, a tvořit určité kontinuum. Mandát každé operace tak může být stanoven tak, aby ideálně vyhovoval místním podmínkám a situaci.

---

¹⁷⁹ EURICH, Hanja. *Factors of Success in UN Mission Communication Strategies in Post-conflict Settings a Critical Assessment of the UN Missions in East Timor and Nepal*. Berlin: Logos, 2010. 358 s.

¹⁸⁰ Chapter VIII. Consideration of questions under the responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security. The responsibility of the Security Council in the maintenance of international peace and security. [cit. dne 20. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/Item%2028_SC%20respons%20in%20maint%20IPS.pdf>.

¹⁸¹ Kdy INTERFET byla zřízena jako "pomocná operace", která měla pravomoc k použití všech prostředků, kterých bylo třeba k nastolení a udržení míru, a byla tak schopna pro UNAMET zajistit podmínky pro to, aby ta mohla dále vykonávat svůj úkol.

OSN byla na území Východním Timoru aktivní od roku 1999 do roku 2012. Jedna peacekeepingová operace navazovala na druhou, jejich mandát se rozšiřoval nebo zužoval právě podle stávající situace v oblasti. Všechny operace zřizované ve Východním Timoru měly absolutní podporu Rady bezpečnosti, což je dle mého názoru nejdůležitějším předpokladem úspěchu, od kterého se odvíjí další faktory.

Navrhovala bych, aby si Rada bezpečnosti z tohoto případu vzala příklad a nepodceňovala důležitost předběžného šetření situace a využila pravomoc, kterou jí Charta OSN svěruje článkem 24. Předejde tak situaci, že mandát, který bude schvalovat Rada bezpečnosti OSN nebude realizovatelný.

Závěrem můžeme konstatovat, že díky aktivnímu přístupu OSN k problematice Východního Timoru, se počátkem 21. století podařilo konstituovat nový samostatný stát.

Seznam použitých zdrojů

Primární zdroje:

- Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora ze dne 26. června 1945, vyhlášena pod č.30/1947 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 127/1965 Sb. a č. 36/1999 Sb.
- BOUTROS-GHALI, Boutros. An Agenda for Peace. 1992. [cit. dne 5.7.2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>>.
- Úmluva o výsadách a imunitách Organizace Spojených národů schválená Valným shromážděním Organizace Spojených národů dne 13. února 1946. Dostupné na: <<http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>>.
- Repertoire of the Practice of the Security Council. Chapter VIII. Consideration of questions under the responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security. [cit. dne 6. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/item%2027_UNPKOs_.pdf>.
- United Nation The Blue Helmets: A Review of United Nations Peacekeeping (2nd ed, 1990) at 4.
- Agreement between the Republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timore . A/53/951- S/1999/513, 5. may 1999, New York.
- United Nations Mission in East Timor (UNAMET). [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm>>.
- East Timor – UNTAET Background. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.un.org/peace/etimor/UntaetB.htm>>.
- The United Nations and East Timor: A Chronology. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/peace/etimor99/chrono/chrono_frame.html>.
- Valné shromáždění OSN. Rezoluce č. A/RES/3485 (1975) ze dne 12. prosince 1975.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/ 384 (1975) ze dne 22. prosince 1975.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/389 (1976) ze dne 22. dubna 1976.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1264 (1999) ze dne 15. září 1999.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1246 (1999) ze dne 11 června 1999.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1236 (1999) ze dne 7. května 1999.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1257 (1999) ze dne 3. srpna 1999.
- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/RES/1262 (1999) ze dne 27. srpna 1999.

- Rada bezpečnosti OSN. Rezoluce č. S/1999/1024 ze dne 28. listopadu 1995
- Zpráva generálního tajemníka č. S/1999/513 ze dne 5. květen 1999.
- Zpráva generálního tajemníka č. S/1999/862 ze dne 9 srpna 1999.
- Zpráva generálního tajemníka č. S/1999/595 ze dne 22. května 1999.
- Zpráva generálního tajemníka č. A/54/654 ze dne 13. prosince 1999.
- Letter no. S/1999/944, dated 3 September 1999 from the Secretary-General to the President of the Security Council regarding the result of the popular consultation.
- BALLEMY, Alex J., WILLIAMS, Paul D., GRIFFIN, Stuart. *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity, 2010.
- CARTEGER, George. *East Timor at the Crossroads: The Forging of a Nation*. Honolulu, University of Hawaii Press, 1995.
- DIEHL, Paul, DRUCKMAN, Daniel. *Evaluating Peace Operations*. Lynne Rienner Publishers, 2010.
- HOWARD, Lisa Morjé. *UN Peacekeeping in Civil Wars*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- East Timor Revisited. Ford, Kissinger and the Indonesian Invasion, 1975, 1976. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 62, 6. prosince 2001. [cit. dne 5.6.2017]. Dostupné na: <<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB62/>>.
- LEBEDEVA, Marina, Michailovna. *Světová politika*. Moskva: Aspekt Press. 2007.
- DOYLE, Michael.W., SAMBANIS Sambanis, Nicholas. The UN record on peacekeeping operations. *International Journal*, 2007, roč. LXII, č. 3.
- SIMMA, Bruno. *The Charter of the United Nations a commentary*. Editoval. Oxford: Oxford University Press, 1995.
- GOULDING, Marrack. The Evolution of United Nations Peacekeeping. *International Affairs*, 1993, roč. 69, č. 3.

Sekundární zdroje

- DRULÁK, Petr, KRATOCHVÍL Petr. *50 let českého výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2007.
- FABIAN, Larry. *Soldiers Without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping*. Washington: Brooking Institution, 1970.
- GEORGE, Alexander. Genocide in East Timor. *Contemporary Review*, 1986, roč. 249, č. 1448,

- CRIBB, Robert, BROWN, Colin. *Modern Indonesia: a History since 1945*. New York: Longman Publishing, 1995.
- GOULDING, Marrack. *Peacemonger*. London: Johns Hopkins University Press. 2002.
- HIGGINS, Rosalyn. *United Nations Peacekeeping 1946-1967: Documents and Commentary*. New York: the Royal Institute of International Affairs by Oxford University Press, 1969.
- JARDINE, Matthew. Days of Infamy and Memory. *In these Times*. 2002, s. 21., s. 10. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <<http://www.etan.org/et2002a/january/06-12/21days.htm>>.
- JOLLIFFE, Jill. *East Timor: Nationalism and Colonialism*. St. Luis: University of Queensland Press. 1978.
- SORENSEN David, WOOD, Pia Christina. *The Politics of Peacekeeping in the Post- Cold War Era*. London: New York: Frank Cass, Routledge, 2005.
- SIMONS, Geoff L. *Indonesia: The Long Oppression*. New York: Palgrave Publishers, 2000.
- TAYLOR, John G., *East Timor. The Price of the Freedom*. New York: Zed Books. 1999.
- URBANOVSKÁ Jana. Vliv bezpečnostního a politického prostředí na podobu mírových operací OSN a jejich principů. In *Smolík, J., Šmíd, T. a kol. (2010): Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Muni Press. 2010.
- Vaughan Lowe. a kol. *The United Nations Security Council and War*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 2005.
- WELLENS, Karel. *The practice of the (UN) Security Council With Regard To Treaties and Other Agreements Governed By Interantional Law*. Nijmegen: Catholic University of Netherlands, 2003.
- BUREŠ, Oldřich. Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy*, 2003. roč. 38, č. 3.
- BELLAMY, Alex J. The 'Next Stage' in Peace Operations Theory? *International Peacekeeping*, 11, 2004, č. 1.
- DICKENS, David: The United Nations in East Timor: Intervention at the Military Operational Level. *Contemporary Southeast Asia*, 23, 2001, č. 2.

- BROWN, Majorie Ann. United Nations Peacekeeping: Historical Overview and Current Issues. Report for Congress, 1993.
- ČEPELKA, Č., ŠTURNA, P. Mezinárodní právo veřejné. Praha: Eurolex Bohemia, 2003.
- ECKERT A.E. United Nations Peacekeepers in Collapsed States. *Journal of International Law and Practice*. 1996, roč. 5, č. 2.
- ECKERT A.E. United Nations Peacekeepers in Collapsed States. *Journal of International Law and Practice*. 1996.
- FORTNA, Virginia Page. Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War. *International Studies Quarterly*, 2004, č. 48.
- FORTNA, Virginia Page: Inside and Out: Peacekeeping and the Duration of Peace after Civil and Interstate Wars. *International Studies Review*, 2003, č. 4.
- FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. Východní Timor a postkoloniální nacionalismus. *Proglas*, 1996, č. 9–10.
- JENKINS, Robert, WATTS, Arthur. *Oppenheim's International Law (9th edition 1996): Vol. 1 Peace*. Oxford: Public International Law, 2008.
- KLÍMA, Jan. Východní Timor – špatné svědomí mezinárodního společenství. *Mezinárodní vztahy*, 1997, č. 1.
- NADIN, Peter, An Argument for More Focused UN Peacekeeping Mandates. *Our world, Brought to you by United Nations University* [online]. Ourworld.unu.edu, 18.února 2014 [cit. 22. června 2017] . Dostupné na <
<https://ourworld.unu.edu/en/an-argument-for-more-focused-un-peacekeeping-mandates>>.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část. 5.vydání. Praha: Doplněk, 2008.*
- PAVKA, Marek. Rapsodie v modrém: Role Organizace spojených národů při udržování míru. *Mezinárodní politika*, 2005, roč. 29, č. 9.
- PUSHKINA, Darya. A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission. *International Peacekeeping*. 2006, roč. 13, č. 2.
- SHARP, Walter. Protecting the Avatars of International Peace and Security. *Duke Journal of Comparative and International Law*, 1996, roč. 7, č. 93.
- TUREK, Adam. Mírové operace - Účast Armády České republiky v mírových misích OSN A OBSE. *Vojenské rozhledy*, 1997.

- URQUHART, Brian. The United Nations, Collective Security, and International Peacekeeping. In HENRIKSON, K. Alan ed. *Negotiating World Order: The Artisanry and Architecture of Global Diplomacy*. Washington: Rowman & Littlefield Publishers, 1989.
- TAYLOR, J. George. *East Timor. The Price of Freedom*. New York: Pluto Press, 1991.
- Certain Expenses Case of the United Nations, ICJ Advisory opinion 20. červenec 1962, (Article 17, paragraph 2, of the Charter), s. 149.
- Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory opinion, ICJ Reports 174 at 178, 1949.
- Global Security Status of Forces Agreement. [cit. dne 22. dubna 2017]. Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/facility/sofa.htm>.
- Report of Secretary General. Comprehensive review of the whole question of peace-keeping operations in all their aspects, Model status-of-forces agreement for peace-keeping operations. 9. October 1990 (A/45/594) Dostupné na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/45/594.
- NADIN, Peter, An Argument for More Focused UN Peacekeeping Mandates. *Our world, Brought to you by United Nations University* [online]. Ourworld.unu.edu, 18. února 2014. [cit. dne 22. června 2017]. Dostupné na <<https://ourworld.unu.edu/en/an-argument-for-more-focused-un-peacekeeping-mandates>>.
- Human Rights Watch World Report 1999. Indonesia and East Timor. Dostupné na: <<http://www.hrw.org/hrw/worldreport99/asia/indonesia.html>>.
- The responsibility of the Security Council in the maintenance of international peace and security. [cit. dne 20. června 2017]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/8992/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/Item%2028_SC%20respons%20in%20maint%20IPS.pdf>.
- Amnesty International Report 2000. [cit. dne 5. června 2017]. Dostupné na: <http://web.amnesty.org/report2000/ar2000>.
- GERSHMAN, John. Fighting Terrorism, Undermining Democracy in Indonesia. *Foreign Policy in Focus*, září 2001. [cit. dne 5 června 2017]. Dostupné na: <<http://www.fpi.org>>.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o operacích na udržení míru zřizovaných Organizací spojených národů. O jejich právní úpravě a o jejich úspěšnosti.

Práce bude nejříve věnována mírovým operacím obecně, a to jejich terminologii, právnímu zakotvení včetně otázky legality operací, typologii, základním principům a pravidlům operací OSN na udržení míru a následně bude na případové studii operace zanalyzováno a rozebráno, zda v práci stanovené faktory tj. podpora Rady bezpečnosti (zejména jejich stálých členů) a mandát operace stanoven Radou bezpečnosti rezolucí jasně a realizovatelně mohou hrát klíčovou roli pro úspěšnost operace.

Práce se orientuje na situaci odehrávající se ve Východním Timoru na konci 20. století a především na peacekeepingovou operaci UNAMET, jejíž úkolem bylo vykonávat dohled nad konáním lidového hlasování, ve kterém východotimořané měli poprvé za dlouhou historii vyslovit svůj názor na možnou samostatnost Východního Timoru, který byl do té doby Portugalskou kolonií, nebo okupován Indonéskými jednotkami. Operace UNAMET byla vybrána pro specifika spočívající zejména v jejím mandátu. Dochází zde k rozporu mnou stanovených faktorů – jasnosti a realizovatelnosti mandátu, (jakož to faktorů, které mohou ovlivnit ne/úspěšnost operace) kdy mandát byl dán jasně, ale jeho realizovatelnost byla poněkud komplikovaná zejména z důvodu nedostatečné připravenosti Rady bezpečnosti. Navíc operace byla zajímavá v tom, že byla paralelně doprovázena operací INTERFET, která byla zřízena dle kapitoly VII. Všechny rezoluce, kterými se na Východním Timoru operace zřizovaly, byly schváleny Radou bezpečnosti jednohlasně, což byla ne příliš hojně vyskytovaná situace.

Nejdříve se budu věnovat mírovým operacím obecně, a to jejich terminologii, právnímu zakotvení včetně otázky legality operací, typologii, základním principům a pravidlům operací OSN na udržení míru a následně zda UNAMET lze považovat ve svém souhrnu za úspěšnou.

Abych mohla ve své diplomové práci určit zda operace byla nebo nebyla úspěšná, zvolila jsem pro ni hodnocení úspěšnosti dle dvojice autorů Paula Diehla a Daniela Druckmana, kteří úspěšnost operace hodnotí podle toho, zda byl či nebyl naplněn její mandát

Na případové studii operaci UNAMET bych chtěla poukázat na důležitost podpory Rady bezpečnosti při stanovování mandátu mírové operace, jelikož právě ta je

předpokladem pro zřízení mandátu jasného a realizovatelného. Mandát, který Tento je bezesporu hlavním faktorem při jeho naplnění.

V závěru své práce bych chtěla odpovědět na otázku, zda podpora Rady bezpečnosti a vhodně stanovený mandát může opravdu ovlivnit úspěšnost operace a zda operace, které probíhaly ve Východním Timoru byly v souhrnu úspěšné.

Nejdůležitějším podkladem pro poznání a následnou analýzu operace jsou především prameny OSN. Zejména její zakladatelský dokument – Charta OSN dále Dohoda uzavřená mezi Portugalskem a Indonésií v New Yorku . Pozornost nesmí být odvrácena také od rezolucí Rady bezpečnosti a zpráv Generálního tajemníka, kterým se průběžně vyjadřoval k probíhajícím operacím. Dalšími důležitými zdroji jsou pro mě především zahraniční publikace týkající se tématu, které mi poskytnou spíše teoretické znalosti v oblasti operací OSN na udržení míru.

Abstract in English

The subject of this diploma thesis is the theme of peacekeeping operations established by the United Nations. Its Legislation, success. Case study.

The work will be geared to the situation in East Timor at the end of the 20th century, and especially to the UNAMET Peacekeeping Operation, whose task was to oversee the popular vote in which the East Timorese people first had a chance to express their views on the possible independence of East Timor. Until then, the Portuguese Colony or the occupied Indonesian Unity have existed. For my case I have chosen the peacekeeping mission– UNAMET for the specifics of her mandate. There is a contradiction with the two factors I have set into my thesis- the clarity and feasibility of the mandate (as factors that may affect the non / success of the operation). When the mandate is clear, but its feasibility was somewhat complicated, especially due to the lack of preparedness of the Security Council. All resolutions that were established in Timor-Leste were approved unanimously by the Security Council, which was not a well-known situation.

First of all in my work, I will deal with peace operations in general, its terminology, legal bases, including the question of the legality of operations, the

typology, the basic principles and rules of the UN peacekeeping operations, and, consequently, whether UNAMET can be considered a success in their totality.

In order to be able to find out whether the operation was successful or did not succeed, I chose the success rate according to the pair of authors Paul Diehl and Daniel Druckman, who evaluated the success of the operation according to whether or not its mandate was fulfilled

In the UNAMET Case Study, I would like to point out the importance of the support of the Security Council, which plays the main role in setting the peacekeeping mandate, as it is a right to create a clear and workable mandate. Mandate, which is undoubtedly the main factor in its fulfillment.

In conclusion, I would like to answer the question whether the support of the Security Council and a properly stated mandate can actually affect the success of the operation and whether the operations that have taken place in East Timor have been successful.

The most important basis for knowledge and subsequent analysis of operations is, in particular, the sources of the UN. In particular, its founding document - the UN Charter, furthermore, the Agreement concluded between Portugal and Indonesia in New York. Attention must not be denied either by the resolutions of the Security Council or by the reports of the Secretary-General, which have been constantly reflecting on the ongoing operations. Other important sources are mainly foreign publications on the topic, which will give me more theoretical knowledge of UN peacekeeping operations.

Seznam klíčových slov:

Operace na udržení míru OSN, OSN, peacekeeping, mezinárodní konflikt, konfliktní situace, světový mír, UNAMET, INTERFET, Rada bezpečnosti, Východní Timor

UN peacekeeping nations, peacekeeping, international conflict, peace, world peace, UNAMET, INTERFET, Security council, East Timor